

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Adéla Smažíková

Souslednost časová ve španělštině

Sequence of Tenses in Spanish

Praha, 2017

vedoucí práce: PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.

Děkuji své vedoucí práce, PhDr. Daně Kratochvílové, Ph.D., za odbornou konzultaci a morální podporu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. května 2017

.....

Adéla Smažíková

Abstrakt v českém jazyce

Souslednost časová ve španělštině

Klíčová slova: souslednost časová, minulý čas, relativní časy, souběžnost, následnost, předčasnost

Tato práce se zabývá sousledností časovou ve španělštině. Je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V první části práce se teoreticky věnujeme problematice souslednosti časové, vymezujeme stěžejní pojmy, zaměřujeme se na relativní předčasnost, souběžnost a následnost a stručně nastiňujeme i situaci v češtině. Dále se teoreticky zabýváme tendencemi v jazyce, které mohou mít dopad na obecná pravidla souslednosti časové. Druhá část je věnována praktické korpusové analýze, pro kterou využíváme korpusy Španělské královské akademie CREA a CORPES XXI. Cílem naší analýzy je prostudovat četnost (ne)dodržení souslednosti časové po konkrétních slovesných formách a dále analyzovat možné důvody jejího nedodržení na konkrétním jazykovém materiálu.

Abstract in English

Sequence of Tenses in Spanish

Key words: sequence of tenses, past tense, relative tenses, simultaneity, posteriority, anteriority

The aim of this thesis is to outline sequence of tenses in Spanish language. It is divided into two parts – theoretical and analytical. The first part focuses on the theoretical view of sequence of tenses, its key terms, relative anteriority, simultaneity and posteriority. It also briefly touches on similarities in the Czech language. Then, it focuses on the theoretical tendencies with an impact on the basic rules of sequence of tenses. The second part is dedicated to the practical corpus analysis based on Royal Spanish Academy's corpora CREA and CORPES XXI. The objective of this analysis is to explore further the frequency of (non)observance of sequence of tenses in combination with the particular verb forms as well as analyse possible reasons of this nonobservance within a specific language material.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Sousednost časová ve španělštině.....	8
2.1 Definice souslednosti časové a vymezení základních pojmů	8
2.2 Syntaktické rozdělení vedlejších vět.....	10
2.3 Časy absolutní a relativní	10
2.4 Relativní předčasnost, následnost a souběžnost.....	12
2.4.1 Vztah předčasnosti.....	13
2.4.2 Vztah následnosti.....	15
2.4.3 Vztah souběžnosti.....	16
2.5 Situace v češtině	17
2.6 Aspekt	19
2.6.1 Imperfektivnost a perfektivnost.....	20
2.7 Omezení vyplívající z lexikálních vlastností slovesa hlavní věty.....	22
2.8 Problematika <i>doble acceso</i>	24
2.9 <i>Concordancia de sentido</i>	26
2.9.1 Historický prézens	26
2.9.2 <i>Condicional de modestia</i>	27
2.10 <i>Tiempo de evaluación implícito</i>	27
3. Charakteristika použitých korpusů	29
4. Případová studie.....	30
4.1 Korpus CREA	32
4.1.1 Forma <i>dije que</i>	32
4.1.2 Forma <i>dijo que</i>	34
4.1.3 Forma <i>diría que</i>	36
4.1.4 Forma <i>ha dicho que</i>	38
4.1.5 Forma <i>pedí que</i>	40
4.1.6 Forma <i>pidió que</i>	42
4.1.7 Forma <i>pediría que</i>	44
4.1.8 Forma <i>ha pedido que</i>	46
4.1.9 Forma <i>supe que</i>	48
4.1.10 Forma <i>supo que</i>	50
4.1.11 Forma <i>sabía que</i>	52

4.1.12 Forma <i>ha sabido que</i>	54
4.2 Korpus CORPES XXI.....	56
4.2.1 Forma <i>dije que</i>	56
4.2.2 Forma <i>dijo que</i>	58
4.2.3 Forma <i>diría que</i>	60
4.2.4 Forma <i>ha dicho que</i>	62
4.2.5 Forma <i>pedí que</i>	64
4.2.6 Forma <i>pidió que</i>	66
4.2.7 Forma <i>pediría que</i>	68
4.2.8 Forma <i>ha pedido que</i>	70
4.2.9 Forma <i>supe que</i>	72
4.2.10 Forma <i>supo que</i>	74
4.2.11 Forma <i>sabía que</i>	76
4.2.12 Forma <i>ha sabido que</i>	78
5. Závěry	80
Résumé v českém jazyce	85
Resumen en español.....	87
Bibliografie	90

1. Úvod

Tato práce se zabývá sousledností časovou ve španělštině. V první části práce se budeme teoreticky zabývat problematikou souslednosti časové. Budeme vycházet především z publikace *Nueva Gramática de la lengua española*¹ od Španělské královské akademie (RAE), *Gramática descriptiva de la lengua española*², konkrétně z kapitoly „El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum“ a z další publikace Ángeles Carrasco Gutiérrez *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*³. Zejména se zaměříme na problematiku relativní následnosti, souběžnosti a předčasnosti. S tímto tématem úzce souvisí rozdělení časů na časy absolutní a relativní, na které se zaměříme jak z hlediska španělštiny, tak i stručně z hlediska češtiny. Velkým tématem je zde problematika *doble acceso*, kterou se budeme snažit detailně prostudovat a výchozím pramenem pro nás bude Á. Carrasco Gutiérrez, která se touto tematikou podrobně zabývá. Sama Carrasco Gutiérrez tvrdí, že ve španělských gramatikách není problematice souslednosti časové věnován dostatečný prostor a pohled na problematiku není jednotný.⁴

Praktická část práce je věnována korpusové analýze, která se zaměřuje na četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové po konkrétních tvarech sloves *decir*, *pedir* a *saber*. Cílem naší korpusové analýzy je prostudovat na konkrétním jazykovém materiálu četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové, následně analyzovat možné důvody jejího nedodržení a vyvodit obecnější závěry na základě dílčích výsledků naší analýzy a informací z teoretické části. Od korpusové analýzy očekáváme, že díky ní budeme moci doložit určité tendence rozebírané v teoretické části práce a že nám poskytne náhled na problematiku, který není založen na odborném zkoumání jevu v gramatikách, nýbrž na konkrétním užití jazyka mluvčími hispánského světa. Ke korpusové analýze budeme využívat korpusy CREA a CORPES XXI, tedy korpusy Španělské královské akademie. Tyto korpusy jsme zvolili, protože poskytují velké množství jazykových dat s vyrovnaným žánrovým zastoupením z celého hispánského světa.

¹ Real Academia Española. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.

² CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.

³ CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000.

⁴ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 6.

2. Sousednost časová ve španělštině

2.1 Definice souslednosti časové a vymezení základních pojmů

Sousednost časová (šp. concordancia/correlación temporal, lat. consecutio temporum) je gramatický jev, který Španělská královská akademie (RAE) definuje jako „korespondenci mezi dvěma slovesnými formami, z nichž jedna je součástí věty hlavní a druhá věty vedlejší“⁵. Ángeles Carrasco Gutiérrez definuje souslednost časovou jako vztah závislosti mezi dvěma slovesnými formami, které jsou součástí vět, mezi nimiž také existuje vztah syntaktické závislosti.⁶ Ve své další publikaci o souslednosti časové Carrasco Gutiérrez definuje souslednost časovou jako „gramatický jev, který vychází z deiktické povahy slovesných časů“⁷.

Důležitým pojmem je *deixe*. Jde o tzv. „odkazování k prostorovým a odvozeně i k časovým a příčinným vztahům mezi objekty mimojazykové reality“⁸. Carrasco Gutiérrez uvádí, že slovesné časy mají deiktickou schopnost, jejich interpretace totiž mimo jiné závisí na momentu promluvy.⁹ Podle RAE *deixe* u slovesných časů umožňuje vyjádření vztahu mezi událostí a momentem promluvy.¹⁰ Dalším důležitým pojmem je tedy *moment promluvy*, který napomáhá mentálně umístit na časovou osu daný děj vyjádřený slovesem.¹¹ O deiktické povaze slovesného času mluví i José Álvaro Porto Dapena a tvrdí, že právě tato vlastnost slovesa vztahuje daný děj k momentu promluvy.¹²

Pro slovesné časy jsou podle RAE důležité tři časové body. Prvním bodem je moment promluvy (*punto del habla/de la enunciación*). Je to bod, ke kterému se události vztahují, a

⁵ RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1841. “la correspondencia que se establece entre dos formas verbales, una de las cuales (en adelante, V1) aparece en una oración principal, y al otra (en adelante, V2) aparece en una oración subordinada.”

⁶ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3063.

⁷ CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 9. „un fenómeno gramatical que tiene su origen en la naturaleza deíctica de los tiempos verbales.”

⁸ ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 164.

⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 9.

¹⁰ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1674.

¹¹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 9.

¹² Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989, s. 18.

proto nejlépe dokazuje deiktickou povahu slovesného času. Druhým bodem je samotný okamžik události nebo interval (*punto de suceso*), ve kterém se daná situace odehrává.¹³ Tento interval někteří autoři označují jako *tiempo del foco* nebo *tiempo focalizado*, protože se zaměřuje pouze na výsek dané situace.¹⁴ Díky bodu referenčnímu (*punto de referencia*) umísťujeme události na časovou osu. RAE dále uvádí, že dodnes mnozí gramatici vidí tento třetí bod jako nezbytný pouze u určitých časů, zejména u těch složených.¹⁵ Podle RAE se moment promluvy prakticky vždy shoduje se situací, kdy je daná zpráva vyslovena. Uvádí, že tyto dva body (moment promluvy a moment vyslovení informace) se neshodují například v písemné korespondenci, a proto je nutné je od sebe rozlišovat.¹⁶

O souslednosti časové mluvíme, pokud děj slovesa vyjadřuje předčasnost, souběžnost nebo následnost vzhledem k dalšímu ději na časové ose.¹⁷ Pokud je ze syntaktického hlediska mezi větami vztah podřízenosti, podřízené sloveso se vztahuje ke slovesu věty hlavní. Pokud takový vztah mezi větami není, slovesné formy obou vět se vztahují nezávisle k momentu promluvy.¹⁸

Tuto myšlenku Carrasco Gutiérrez uvádí také v *Gramática descriptiva*. V samostatné nezávislé větě se děj vyjádřený slovesem zasazuje do časové osy vzhledem k momentu promluvy. Uvádí příklad: *María visitó El Prado el lunes*. Na tomto případě demonstruje, že děj vyjádřený v *pretérito perfecto simple* vyjadřuje předčasnost vůči momentu promluvy. Naopak ve větách vedlejších je děj orientován vzhledem k času děje hlavní věty.¹⁹ Časový vektor, který ve své práci uvádí Raquel González Rodríguez, graficky znázorňuje výše popsanou nezávislou větu. González Rodríguez vysvětluje, že na časovou osu zanáší moment, kdy se odehrává děj vyjádřený ve větě, a okamžik promluvy. V tomto případě vyjádřený děj předchází momentu promluvy.²⁰

¹³ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 428.

¹⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1683.

¹⁵ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 428.

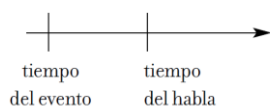
¹⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1682.

¹⁷ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 11.

¹⁸ Cf. Tamtéž, s. 15.

¹⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3063.

²⁰ Cf. RODRÍGUEZ, Raquel González. *Tiempo y modo en las subordinadas sustantivas. Dicenda. Cuadernos de Filología Hispánica* 21, 2003, s. 36.

(Převzato z: RODRÍGUEZ, Raquel González. Tiempo y modo en las subordinadas sustantivas. *Dicenda. Cuadernos de Filología Hispánica* 21, 2003, s. 36)

2.2 Syntaktické rozdělení vedlejších vět

Podle *Mluvnice současné španělštiny* španělská syntaktická tradice nejprve dělí věty vedlejší podle slovního druhu, jehož syntaktickou funkci zastupují (vedlejší věty substantivní, adjektivní a adverbialní), a poté vymezuje větněčlenské funkce (vedlejší věty podmětne, předmětne, přívlastkové, příslovečné, přísudkové a doplňkové).²¹

Carrasco Gutiérrez podle španělské tradice syntaxe rozděluje kapitolu o souslednosti časové vzhledem k vedlejším větám do dvou bloků: souslednost časová ve vedlejších větách substantivních a ve vedlejších větách nesubstantivních.²² První část kapitoly je pro naše účely stěžejní a je také podstatně obsáhlejší než část druhá. Stejným způsobem postupuje i RAE v *Nueva Gramática de la lengua española*.²³

2.3 Časy absolutní a relativní

Dle RAE se slovesné časy tradičně třídí podle tří kritérií: morfologická struktura, časové zakotvení a vidové vlastnosti. Podle prvního kritéria se časy dělí na jednoduché a složené, podle druhého na absolutní a relativní a podle třetího na perfektní a imperfektní. Podle druhého kritéria je zde další možnost klasifikace na základě časové sféry.²⁴ Klasifikaci na základě časové sféry se budeme věnovat v následující podkapitole.

Časy absolutní vztahují danou událost vzhledem k momentu promluvy přímo, naopak časy relativní nepřímo, prostřednictvím času jiné události.²⁵ RAE tuto myšlenku více rozvádí tím způsobem, že časy relativní se vztahují k určitému bodu na časové ose, tedy k bodu referenčnímu (*punto de referencia/de anclaje*), který se liší od bodu momentu promluvy.²⁶

Guillermo Rojo vysvětluje rozdíl mezi absolutními a relativními časy stejným způsobem jako RAE a Carrasco Gutiérrez, ale navíc uvádí pojem tzv. centrálního bodu, který

²¹ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 477.

²² Viz CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3063 - 3124.

²³ RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.

²⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1675.

²⁵ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 17.

²⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 429.

označuje jako *origen* nebo *punto cero*. Tento bod se obvykle shoduje s momentem promluvy a dané situace se k němu vztahují buďto přímo nebo nepřímo. Jakýkoli bod, který je orientovaný k *punto de origen*, se může stát referenčním bodem pro děj, který se vztahuje k *punto de origen* nepřímo.²⁷

Podle Perea Siller je třeba koncepci souslednosti časové Guillerma Roja chápat v širším slova smyslu. Jeho koncepce je spojená s tzv. relativní chronologií (*cronología relativa*), což je obecnější jev, který postihuje slovesný systém. Pomocí relativní chronologie časy vyjadřují vztah předčasnosti, souběžnosti a následnosti mezi událostmi.²⁸

Mezi časy absolutní patří podle RAE *presente*, *pretérito perfecto simple* a *futuro simple*. Mezi časy relativní řadí *pretérito pluscuamperfecto*, *pretérito perfecto compuesto*, *futuro compuesto*, které vyjadřují předčasnost vzhledem k referenčnímu bodu, *pretérito imperfecto* vyjadřující souběžnost a *condicional simple* a *condicional compuesto*, které vyjadřují následnost.²⁹

RAE ukazuje rozdíl mezi časem absolutním a relativním na konkrétním případu. Ve větě (A) sloveso vyjadřuje děj, který předchází momentu promluvy. Ve větě (B) sloveso vedlejší věty vyjadřuje čas, který předchází nejen momentu promluvy, ale i ději, který vyjadřuje sloveso hlavní věty.

A. El tren se averió a pocos metros de la estación.

B. Anunciaron que el tren se había averiado a pocos metros de la estación.³⁰

Gili Gaya mezi absolutní časy (*tiempos directamente medidos*) řadí *presente*, *pretérito perfecto simple*, *pretérito perfecto compuesto* a *futuro simple*. Pokud stojí tyto časy sami o sobě, vyjadřují přesnou časovou situaci děje, který vyjadřují. Ostatní časy jsou relativní (*tiempos indirectamente medidos*), jejich časový vztah musí být zasazený do časové osy pomocí jiného slovesa nebo adverbia. Pokud řekneme pouze *cantaba*, mluvčí, se kterým hovoříme, se pravděpodobně zeptá kdy, protože relativní čas potřebuje další časové určení.³¹ Dále dodává, že časy, které jsou podřízené jiné slovesné formě, jsou vždy relativní.³²

²⁷ Cf. ROJO, Guillermo. *Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español*. In: BOSQUE, Ignacio. *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990, s. 26.

²⁸ Cf. PEREA SILLER, Francisco Javier - MARTÍNEZ-ATIENZA, María. En torno a la combinatoria de tiempos verbales en español. *Language Design* 15, 2013, s. 31.

²⁹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 429.

³⁰ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1678.

³¹ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Bibliograf, 1983, s. 151.

³² Cf. Tamtéž, s. 291.

J. Á. Porto Dapena nepovažuje rozdělení na časy absolutní a relativní za vhodné, protože ve své podstatě by všechny časy byly relativní, všechny časy se vztahují k určitému bodu. Autor tedy preferuje rozdělení na časy primární (*primarios/directos*), které jsou analogické k časům absolutním, a sekundární (*secundarios/indirectos*), analogické k časům relativním.³³

2.4 Relativní předčasnost, následnost a souběžnost

RAE konstatuje, že sloveso věty podřízené, závislé na větě hlavní, může vyjadřovat tři typy časových vztahů vzhledem ke slovesu ve větě hlavní:

1. vztah předčasnosti
2. vztah následnosti
3. vztah souběžnosti

Dále vymezuje vztahy, které jsou charakteristické pro věty vedlejší závislé na větě hlavní se slovesem v *pretérito indefinido*: vztah souběžnosti vyjadřuje sloveso věty vedlejší v *pretérito imperfecto*, vztah následnosti vyjadřuje sloveso věty vedlejší v kondicionálu a vztah předčasnosti vyjadřuje sloveso vedlejší věty v *pretérito pluscuamperfecto*.³⁴

José Álvaro Porto Dapena konstatuje, že souběžnost, předčasnost a následnost jsou pojmy vyjadřující sémantické vztahy mezi různými slovesnými formami, zatímco přítomnost, minulost a budoucnost jsou časové úseky, na které dělíme reálný čas.³⁵ Autor vztah souběžnosti, předčasnosti a následnosti nazývá časovými perspektivami (*perspectivas temporales*).³⁶

Carrasco Gutiérrez rozděluje slovesné časy do dvou tzv. sfér: sféra přítomnosti (*esfera del presente*), která odpovídá úseku na časové ose zahrnující okamžik promluvy, a sféra minulosti (*esfera del pasado*), která odpovídá úseku předcházejícímu okamžiku promluvy. Časy do jednotlivých sfér rozděluje následovně:

- I. tzv. časy sféry přítomnosti: *presente* a *pretérito perfecto compuesto de indicativo/ subjuntivo*, *futuro* a *futuro perfecto de indicativo*

³³ Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989, s. 25.

³⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1843.

³⁵ Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *El verbo y su conjugación*. Madrid: Arco/Libros, 1987, s. 54.

³⁶ Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989, s. 18.

- II. tzv. časy sféry minulosti: *pretérito imperfecto* a *pluscuamperfecto de indicativo/subjuntivo*, *pretérito perfecto simple*, *condicional* a *condicional perfecto de indicativo/subjuntivo*³⁷

RAE vysvětluje pojem časová sféra (*esfera temporal*) jako soubor časů, které určitým způsobem rozdělují časovou osu. Časová sféra označuje určitý interval, který buď zahrnuje, nebo vylučuje moment promluvy.³⁸ Na rozdíl od Carrasco Gutiérrez RAE vyděluje *pretérito perfecto compuesto* z obou sfér a označuje ho jako případ, který kolísá mezi těmito dvěma skupinami.³⁹

2.4.1 Vztah předčasnosti

Carrasco Gutiérrez popisuje, že pokud je čas slovesa hlavní věty součástí sféry přítomnosti, předčasnost vyjadřujeme pomocí časů *pretérito perfecto simple de indicativo*, *pretérito perfecto compuesto de indicativo/subjuntivo* a *pretérito imperfecto de indicativo/subjuntivo*. Uvádí příklad: *María sabrá el jueves qué nota obtuvo el día anterior*. Pokud čas slovesa hlavní věty přináleží sféře minulosti nebo se jedná o *pretérito perfecto compuesto*, k vyjádření předčasnosti používáme časy *pretérito pluscuamperfecto de indicativo/subjuntivo*: *(Juan dijo que) María sabría el jueves qué nota había obtenido el día anterior*.⁴⁰

RAE připouští, že pokud je čas slovesa hlavní věty ze sféry přítomnosti, předčasnost může vyjadřovat i *pretérito pluscuamperfecto*. Dále připouští, že pokud je sloveso hlavní věty součástí sféry minulosti, předčasnost lze vyjádřit kromě *pretérito pluscuamperfecto* také skrze *pretérito perfecto simple*.⁴¹

V nezávislých jednoduchých větách slovesné časy *pretérito perfecto simple*, *pretérito perfecto compuesto* a *pretérito imperfecto* vyjadřují předčasnost vzhledem k momentu promluvy. Podle Carrasco Gutiérrez je to charakteristická vlastnost tzv. absolutních časů. Tyto časy si ale udržují svůj význam předčasnosti vzhledem k momentu promluvy i ve vedlejších větách substantivních, které jsou podřízeny slovesnému času ze sféry přítomnosti. Takovým

³⁷ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3067.

³⁸ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 430.

³⁹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1684.

⁴⁰ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3066.

⁴¹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1851.

příkladem je věta *Es cierto que la familia se oponía a la boda*. Podřízenost času ze sféry přítomnosti nevykazuje působení souslednosti, protože čas slovesa hlavní věty určuje moment podřízeného děje a moment promluvy jako shodný.⁴²

Podřízenost vedlejší věty budoucímu času věty hlavní má za následek, že slovesný čas vedlejší věty neodkazuje k momentu promluvy. Na větě *María sabrá el jueves qué nota obtuvo el día anterior* vysvětluje, že *pretérito perfecto simple* vyjadřuje předčasnost vzhledem k ději v hlavní větě, který je vyjádřen časem budoucím. Ale zároveň čas děje věty vedlejší vyjadřuje následnost vzhledem k momentu promluvy. Tato situace není možná v jednoduchých větách nebo ve vedlejších větách substantivních, které jsou podřízeny času, který nevyjadřuje následnost.⁴³

Sloveso věty podřízené také ztrácí svou odkazovací schopnost k momentu promluvy, pokud je časem hlavní věty kondicionál. Kondicionál má schopnost vyjádřit následnost ve sféře minulosti, bez toho aniž specifikuje vztah mezi daným dějem a momentem promluvy. Carrasco Gutiérrez uvádí příklad: *(Juan dijo que) María sabría el jueves qué nota había obtenido el día anterior*. Na tomto příkladu není zřetelné, zdali je děj, k němuž odkazuje forma *sabría*, předčasný nebo následný vzhledem k momentu promluvy.⁴⁴

Pokud je sloveso hlavní věty v *pretérito perfecto compuesto* nebo v jiném čase ze sféry minulosti, sloveso vedlejší věty bude také v čase ze sféry minulosti, v tomto případě v *pretérito pluscuamperfecto*. Carrasco Gutiérrez konstatuje, že *pretérito perfecto compuesto* má s časy ze sféry minulosti společnou vlastnost vyjádření předčasnosti vzhledem k momentu promluvy.⁴⁵ *Pretérito perfecto compuesto* je součástí sféry přítomnosti, tedy je to čas, který zahrnuje moment promluvy. Zároveň je to čas schopný vyjadřovat předčasnost děje vzhledem k momentu promluvy, což jej vyděluje z jeho sféry časů a přibližuje k časům ze sféry minulosti.⁴⁶

Guillermo Rojo tvrdí, že *pretérito perfecto compuesto* vyjadřuje předčasnost určitého momentu, který je souběžný s *punto de origen*. *Pretérito perfecto simple* vyjadřuje předčasnost děje vzhledem k *punto de origen* a *pretérito pluscuamperfecto* vyjadřuje děj, který je předčasný vzhledem k referenčnímu bodu i k *punto de origen*.⁴⁷

⁴² Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. Gramática descriptiva de la lengua española. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3067.

⁴³ Cf. Tamtéž, s. 3067-68.

⁴⁴ Cf. Tamtéž, s. 3068.

⁴⁵ Cf. Tamtéž.

⁴⁶ Cf. Tamtéž, s. 3069.

⁴⁷ Cf. ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. *Verba* 1, 1974, s. 103 – 106.

Carrasco Gutiérrez dále upřesňuje, že předčasnost je také možné vyjádřit pomocí časů *futuro perfecto* a *condicional perfecto* s modálním významem pravděpodobnosti nebo domněnky.⁴⁸

Pro lepší orientaci využijeme tabulku, kterou autorka uvádí ve své publikaci o souslednosti časové. Tabulka znázorňuje, které časy vyjadřují předčasnost, pokud je čas slovesa hlavní věty součástí sféry přítomnosti nebo sféry minulosti. V závorce je uveden aspekt (vid), kterému se budeme věnovat v následující podkapitole.

Čas hlavní věty patří do sféry přítomnosti	Čas hlavní věty patří do sféry minulosti nebo se jedná o <i>pretérito perfecto compuesto</i>
<i>Pretérito perfecto compuesto</i> (Perfectivo)	<i>Pretérito pluscuamperfecto</i> (Perfectivo)
<i>Pretérito perfecto simple</i>	
<i>Pretérito imperfecto</i>	
<i>Pretérito pluscuamperfecto</i> (Perfecto)	
Ir a + infinitiv v <i>pretérito imperfecto</i> (Prospectivo)	
<i>Futuro perfecto</i> (Perfectivo)	<i>Condicional perfecto</i> (Perfectivo)

(Převzato z: CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 28.)

2.4.2 Vztah následnosti

Pokud je čas slovesa hlavní věty ze sféry přítomnosti, následnost vyjadřujeme pomocí časů *futuro de indicativo* a *presente de subjuntivo*. Pokud je čas slovesa hlavní věty ze sféry minulosti nebo se jedná o *pretérito perfecto compuesto*, používáme pro vyjádření následnosti *condicional* nebo *pretérito imperfecto de subjuntivo*.⁴⁹ Následnost lze vyjádřit i časy *presente* a *pretérito imperfecto* se sekundární časovou platností vyjadřující následnost. Příkladem je věta: *Dentro de unos instantes los altavoces anunciarán que el tren con destino Soria sale en poco minutos*.⁵⁰ Dále můžeme vyjádřit následnost perifrází *ir + a + infinitiv* v časech *presente* nebo *pretérito imperfecto*.⁵¹ Tato perifráze se používá pro vyjádření blízké budoucnosti a dále

⁴⁸ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3069.

⁴⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3069.

⁵⁰ Cf. Tamtíž, s. 3070.

⁵¹ Cf. Tamtíž, s. 3069.

v nepřímé řeči, kdy mluvčí parafrázuje slova jiného mluvčího, aniž použije sloveso, které nepřímou řeč uvádí. Příkladem je věta: *Hace un mes se iba a casar en diciembre.*⁵²

Podle Guillerma Roja *futuro simple* vyjadřuje děj, který časově následuje po tzv. *punto de origen*. *Condicional simple* vyjadřuje následnost vzhledem k referenčnímu bodu, který předchází *punto de origen*. Ve větě *Te esperamos en casa*, je děj vyjádřený formou *esperaremos* následný vzhledem k okamžiku promluvy. Ve větě *Se acordó que te esperaríamos en casa* forma *se acordó* odkazuje k okamžiku v minulosti, který předchází *punto de origen*.⁵³

Tabulka Carrasco Gutiérrez opět znázorňuje, které časy vyjadřují následnost, pokud je čas slovesa hlavní věty součástí sféry přítomnosti nebo sféry minulosti.

Čas hlavní věty patří do sféry přítomnosti	Čas hlavní věty patří do sféry minulosti nebo se jedná o <i>pretérito perfecto compuesto</i>
<i>Futuro</i>	<i>Condicional</i>
<i>Presente de subjuntivo</i>	<i>Pretérito imperfecto de subjuntivo</i>
<i>Futuro perfecto (Perfecto)</i>	<i>Condicional perfecto (Perfecto)</i>
<i>Pretérito perfecto compuesto (Perfecto)</i>	<i>Pretérito pluscuamperfecto (Perfecto)</i>
Ir a + infinitiv v <i>presente</i>	Ir a + infinitiv v <i>pretérito imperfecto</i>
<i>Presente</i>	<i>Pretérito imperfecto</i>

(Převzato z: CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 30.)

2.4.3 Vztah souběžnosti

Pokud čas slovesa hlavní věty přináležejí sféře přítomnosti, k vyjádření souběžnosti používáme *presente de indicativo/subjuntivo*. Pokud je čas slovesa hlavní věty ze sféry minulosti nebo se jedná o *pretérito perfecto compuesto*, souběžnost vyjadřujeme skrze *pretérito imperfecto de indicativo/subjuntivo*. Dále lze souběžnost vyjádřit pomocí *futuro* a *condicional* s modálním významem, který vyjadřuje pravděpodobnost nebo domněnku.⁵⁴ RAE popisuje časové vztahy souběžnosti stejně jako Carrasco Gutiérrez.⁵⁵ Čas události věty hlavní se může

⁵² Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3070.

⁵³ Cf. ROJO, Guillermo. *La temporalidad verbal en español*. *Verba* 1, 1974, s. 91 – 92.

⁵⁴ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3071.

⁵⁵ Viz RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1852.

přesně shodovat s časem události věty vedlejší, ale mnohem častější je situace, kdy událost věty vedlejší je součástí většího časového intervalu a zahrnuje i událost věty hlavní. Příkladem prvního případu, kdy se časy obou událostí shodují, je věta *El periodista dice que el último corredor cruza en este momento la línea de meta*.⁵⁶

Guillermo Rojo konstatuje, že *presente* vyjadřuje děj souběžný s *punto de origen*, *pretérito imperfecto* vyjadřuje souběžnost s bodem, který předchází *punto de origen*. Děj věty *Abro la puerta* je dějem souběžným s momentem promluvy. Ve větě *Cuando lo vi, abría la puerta* odkazujeme k určitému bodu v minulosti, který předchází *punto de origen*.⁵⁷

Tabulka Carrasco Gutiérrez opět znázorňuje, které časy vyjadřují souběžnost, pokud je čas slovesa hlavní věty součástí sféry přítomnosti nebo sféry minulosti.

Čas hlavní věty patří do sféry přítomnosti	Čas hlavní věty patří do sféry minulosti nebo se jedná o <i>pretérito perfecto compuesto</i>
<i>Presente</i>	<i>Pretérito imperfecto</i>
<i>Pretérito perfecto compuesto (Perfecto)</i>	<i>Pretérito pluscuamperfecto (Perfecto)</i>
Ir a + infinitiv v <i>presente (Prospectivo)</i>	Ir a + infinitiv v <i>pretérito imperfecto</i>
<i>Futuro a Futuro perfecto (Perfecto)</i>	<i>Condicional a Condicional perfecto (Perfecto)</i>

(Převzato z: CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 29.)

2.5 Situace v češtině

Čeština nemá slovesné časy pro vyjádření relativnosti děje. Má pouze tři základní slovesné časy: préteritum (čas minulý), prézens (čas přítomný) a futurum (čas budoucí). Tyto časy jsou i vzájemně relativní, jsou schopny vyjadřovat vzájemný časový vztah, který ovšem vyplývá z obecného faktu, že minulost je předčasná k přítomnosti, přítomnost je předčasná k budoucnosti a zároveň následná k minulosti, budoucnost je následná k přítomnosti i k minulosti. Pro vyjádření časových vztahů minulých a budoucích nemá čeština zvláštní časové formy sloves, vztah vyjadřuje videm, sledem vět v souvětí a lexikálně příslovečným určením času.⁵⁸

⁵⁶ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3071.

⁵⁷ Cf. ROJO, Guillermo. *La temporalidad verbal en español*. *Verba* 1, 1974, s. 94 – 97.

⁵⁸ Cf. BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, **58**(4), 186 - 195.

Podle Vladimíra Šmilauera je čas možné určovat dvěma způsoby: objektivně, tedy podle změn na nás nezávislých, a subjektivně, tedy podle toho, jak čas prožívá člověk sám. Autor rozlišuje tři gramatické kategorie užití slovesných časů: prvotné (primární) časové stupně, mimočasovost (achronističnost) a druhotné časové stupně. Mezi prvotné časové stupně řadí přítomnost, minulost a budoucnost. Přítomnost je doba současná s okamžikem promluvy, minulost předchází okamžiku promluvy a budoucnost časově následuje po momentu promluvy. Futurální výrazy mívají význam nejistoty, protože budoucnost nelze vnímat smysly jako přítomnost, jedná se pouze o naše představy.⁵⁹ Mimočasovost autor vysvětluje jako „přítomnost, která je rozšířená tak daleko, že nám zmizí z dohledu přechod do minulosti a budoucnosti“⁶⁰. Mimočasový prézens využíváme pro vyjádření obecných pravd a životních jevů. Podle autora se jedná o „zrušení časovosti, časovou nulu“.⁶¹

Druhotné časové stupně vyjadřují vedlejší děje jako současné, předčasné nebo následné vzhledem k ději hlavnímu (nikoli k okamžiku promluvy). Šmilauer dělí vedlejší věty na: vedlejší věty substantivní (podmětné a předmětné) a příslovečné (především časové a podmínkové). Autor popisuje situaci v latině, kde v latinských podřadných souvětích platí souslednost časová (*consecutio temporum*) a konstatuje, že toto v češtině není. V češtině vyjadřujeme časové vztahy, aniž bereme zřetel na prvotný stupeň, tedy na čas slovesa hlavní věty. Současnost vyjadřujeme přítomem, předčasnost perfektem a následnost futurem, ať je sloveso hlavní věty v přítomku, perfektu nebo future.⁶²

Josef V. Bečka konstatuje, že o relativnost slovesných tvarů určitých jde v češtině pouze ve větách, které vyjadřují slovně navozené sdělení o niterném stavu. Slovně navazujícím výrazem je sloveso hlavní věty a na něm závisí obsah věty vedlejší. Uvádí čtyři takové případy:

- I. navozující výraz má význam říkání, oznamování: *Při výslechu tvrdil, že žádného Matouška nezná.*
- II. navozující výraz vyjadřuje citový stav, věta závislá pak obsah citu: *Těší ho, že byl tak srdečně přijat.*
- III. navozující výraz vyjadřuje myšlení, uvažování, věta závislá vyjadřuje obsah tohoto myšlenkového pochodu: *Ještě uvážím, mám-li tam jet.*

⁵⁹ Cf. ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, 27(8), 169 - 179.

⁶⁰ ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, 27(8), 169 - 179.

⁶¹ Cf. ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, 27(8), 169 - 179.

⁶² Cf. Tamtéž.

- IV. navozující výraz vyjadřuje smyslové vnímání, věta závislá obsah vnímání: *Všimli si, že jeho soused je nápadně neklidný*.⁶³

Bečka dále uvádí, že časy relativní nevyjadřují faktický čas (skutečnou časovou platnost skutečnosti, o které se mluví), vyjadřují časový poměr vzhledem k navozujícímu výrazu. Autor se přiklání spíše k termínu subjektivní časy pro označení časů relativních, druhotných (sekundárních). Tento termín je přesnější v tom ohledu, že naznačuje vztah slovesného času vzhledem k osobě, o jejímž niterném stavu se mluví. Subjektivní časy jsou podle Bečky charakteristické pro všechny slovanské jazyky. Časy relativní jsou základním prostředkem pro románské jazyky, jsou také v angličtině. Zde platí souslednost časová.⁶⁴

Jarmila Panevová et al. konstatují, že klasifikace vedlejších vět na obsahové a doplňovací je v češtině důležitá vzhledem k užívání času základního a relativního.⁶⁵ V souvětí s větou hlavní a větou vedlejší platí, že ve větách obsahových je vyjádřen relativní čas a ve větách doplňovacích čas základní, neplatí to pro věty s více stupni syntaktické závislosti.⁶⁶ Mezi věty obsahové autoři řadí vedlejší věty substantivní, mezi věty doplňovací řadí vedlejší věty příslovecné a přívlastkové. V obsahových větách v češtině vyjadřuje současnost přítomný čas, předčasnost minulý čas a následnost čas budoucí bez ohledu na čas ve větě hlavní.⁶⁷ Dále autoři rozlišují tři důležité body na časové ose: okamžik promluvy, okamžik děje a referenční bod, k němuž je děj orientován. Vzájemný vztah mezi okamžikem děje a okamžikem promluvy nazývají slovesnou kategorií času a vzájemný vztah mezi okamžikem děje a referenčním bodem jako kategorií relativního času.⁶⁸

2.6 Aspekt

Autoři *Mluvnice současné španělštiny* konstatují, že „kategorie aspektu u španělského slovesa odpovídá rámcově české (a vůbec slovanské) kategorii vidu. Jak v češtině, tak ve španělštině je vid (aspekt) kategorií, jejíž rozsah není jednoznačně definován, a různí autoři

⁶³ Cf. BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, **58**(4), 186 - 195.

⁶⁴ Cf. BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, **58**(4), 186 - 195.

⁶⁵ Cf. PANEVOVÁ, Jarmila. Vedlejší věty obsahové. *Slovo a slovesnost*. 1971, **32**(4), 289 - 300.

⁶⁶ Cf. PANEVOVÁ, Jarmila a Petr SGALL. Relativní čas. *Slovo a slovesnost*. 1971, **32**(2), 140 - 148.

⁶⁷ Cf. PANEVOVÁ, Jarmila, Eva BENEŠOVÁ a Petr SGALL. *Čas a modalita v češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1971. Acta Universitatis Carolinae, s. 47.

⁶⁸ Cf. PANEVOVÁ, Jarmila, Eva BENEŠOVÁ a Petr SGALL. *Čas a modalita v češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1971. Acta Universitatis Carolinae, s. 46.

vyslovují v souvislosti s ní různé názory. Rovněž výrazové prostředky si v obou jazycích plně neodpovídají“⁶⁹.

Carrasco Gutiérrez vysvětluje rozdíl mezi aspektem a časem. Čas umožňuje zařadit na časovou osu okamžik určité části děje, o které se ve větě mluví. Aspekt vyjadřuje vztah mezi časem té části děje, o které se ve větě mluví, a mezi reálným časem daného děje.⁷⁰ Autorka vyděluje čtyři základní aspektuální významy: *de perfecto*, *prospectivo*, *perfectivo/aurístico* a *imperfectivo*.⁷¹ Aspektuální význam *de perfecto* vyjadřuje určitý čas, který je vzhledem k reálnému času děje předčasný; *prospectivo* vyjadřuje úsek, který následuje po reálném času děje. Aspekt *perfectivo/aurístico* vyjadřuje konec reálného času děje. Skrze aspekt *imperfectivo* vyjadřujeme okamžik určité části děje, o které se ve větě mluví, jako součást času reálného daného děje. Aspektuální význam *prospectivo* můžeme vyjádřit pomocí perifráze *ir a + infinitiv v presente* nebo *pretérito imperfecto*. Aspektuální význam *perfectivo/aurístico* má *pretérito perfecto simple*, význam *imperfectivo* mají časy *presente* a *pretérito imperfecto*. Na konkrétním příkladu demonstruje, že složený čas, zde konkrétně *pretérito pluscuamperfecto*, může nabývat jak aspektuálního významu *perfectivo/aurístico* (a), tak významu *de perfecto* (b).

a) Juan había planeado su viaje a Cuba el doce de marzo.

b) El doce de marzo Juan (ya) había planeado su viaje a Cuba.⁷²

2.6.1 Imperfektivnost a perfektivnost

Aspektuální význam *imperfectivo* nevyjadřuje časové ohraničení daného děje, událost vnímáme jakou otevřenou nebo časově nevymezenou. Pojí se s predikáty, které vyjadřují událost jako durativní, probíhající po určitou dobu bez přirozeného konce. To znamená, že tyto události nemusí skončit nikdy, většinou jsou ovšem přerušeny.⁷³

Carrasco Gutiérrez dále uvádí dva typy predikátů: *predicado de realización* a *predicado de logro*. To, co mají společné oba typy predikátů, je telická povaha, tedy směřování daných událostí k určitému cíli, k přirozenému konci. Liší se tím, že *predicados de realización* jsou durativní, zatímco *predicados de logro* jsou přesně časově určené. *Predicados de realización* v kombinaci s aspektuálním významem *imperfectivo* vyjadřují děj, který probíhá po určitý čas

⁶⁹ ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup. Praha: Karolinum, 2010, s. 310.

⁷⁰ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. Gramática descriptiva de la lengua española. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3072.

⁷¹ Cf. Tamtéž, s. 3073 – 3074.

⁷² Cf. Tamtéž, s. 3074.

⁷³ Cf. Tamtéž, s. 3075.

ještě před jeho přerušením nebo ukončením. Příkladem je věta *Cuando llegamos, Juan pintaba su casa para el gran acontecimiento*. U *predicados de logro* se počáteční a konečný bod události shodují, proto neumožňují kombinaci s aspektuálním významem *imperfectivo*.⁷⁴

Aspektuální význam *perfectivo/aorístico* umožňuje vnímat událost jako časově uzavřenou, s daným koncem. Tento aspekt je neslučitelný s predikáty, které vyjadřují trvalý stav (*predicados estativos permanentes*), jako například *ser primo de alguien*. Lze jej kombinovat s telickými predikáty. Perfektivnost může vyjadřovat opakování děje, který je již ukončen, a jeho pokračování dále za aspektem vymezený čas není možné. Naopak skrze aspektuální význam *imperfectivo* vyjadřujeme, že opakováný děj může, ale nemusí, pokračovat dále za aspektem vymezený časový úsek.⁷⁵

Carrasco Gutiérrez uvádí, že právě aspektuální rozdíly mezi *pretérito imperfecto* a *pretérito perfecto simple* ukazují, proč se ve vedlejších větách substantivních podřizených času slovesa hlavní věty, který je ze sféry minulosti (nebo se jedná o *pretérito perfecto compuesto*), používá pro vyjádření souběžnosti *pretérito imperfecto*. Tedy, že *pretérito imperfecto* nám prezentuje daný děj jako časově nevymezený.⁷⁶ Souběžnost ve vedlejších větách substantivních tedy nelze vyjádřit prostřednictvím slovesných forem, které prezentují daný děj jako ohraničený nebo konkrétně časově vymezený.⁷⁷

Guillermo Rojo mezi perfektivní slovesné formy řadí všechny časy složené a *pretérito perfecto simple*, mezi imperfektivní formy řadí všechny jednoduché časy, krom *pretérito perfecto simple*.⁷⁸ Toto rozdělení přehledně znázorňuje tabulka Samuela Gili Gayi.

	Imperfectos		Perfectos	
	Absolutos	Relativos	Absolutos	Relativos
Presente	Leo			
Pretérito	Leía		Leí	Había leído
			He leído	Hube leído
futuro	Leeré	Leería	Habré leído	
			Habría leído	

(Převzato z: GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 152.)

⁷⁴ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In: BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3075.

⁷⁵ Cf. Tamtáž, s. 3076 - 3077.

⁷⁶ Cf. Tamtáž, s. 3077.

⁷⁷ Cf. Tamtáž, s. 3078.

⁷⁸ Cf. ROJO, Guillermo. *Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español*. In: BOSQUE, Ignacio. *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990, s. 23.

2.7 Omezení vyplívající z lexikálních vlastností slovesa hlavní věty

Podle RAE některé sémantické vlastnosti slovesa hlavní věty určují časovou závislost slovesa věty vedlejší. Predikáty hlavní věty se mohou dělit na dvě skupiny: omezující/restriktivní (*restrictivos*) a neomezující/nerestriktivní (*no restrictivos*). Restriktivní predikáty řídí časové vztahy svých komplementů.⁷⁹ Nerestriktivní predikáty nikterak neomezují ze své lexikální podstaty sloveso ve větě vedlejší. Nejčastěji se jedná o tzv. *verbos factivos*, *verbos de lengua* a některé *verbos de pensamiento*.⁸⁰ Mnoho sloves ze skupiny *verbos factivos* vyjadřuje rozpoložení nebo citové reakce jedince. Z toho vyplývá, že citová reakce, o které se mluví, může být naprosto nezávislá na časovém umístění situace, která tuto reakci vyvolala.⁸¹

RAE dělí restriktivní predikáty na predikáty s prospektivní orientací (*de orientación prospectiva*), s retrospektivní orientací (*de orientación retrospectiva*) a s orientací vyjadřující souběžnost (*orientación de simultaneidad*).⁸²

Děj vedlejší věty podřízené predikátu s prospektivní orientací musí následovat po ději vyjádřeném slovesem ve větě hlavní, tedy slovesem ze skupiny prospektivních predikátů.⁸³ RAE dělí dále skupinu predikátů s prospektivní orientací na: *predicados de influencia* (*aconsejar, amenazar, animar, mandar, obligar, ordenar, pedir, permitir, prohibir, prometer, proponer, recomendar, rogar, solicitar, sugerir* atd.), *predicados de voluntad o volición* (*apetecer, desear, evitar, necesitar, preferir, querer, ser preferible* atd.), *predicados de predicción* (*adivinar, predecir, profetizar, pronosticar, vaticinar* atd.), *predicados de resolución o determinación* (*abstenerse, arriesgarse, atreverse, decidirse, exponerse, negarse*, atd.) a *predicados modales* (*convenir, ser aconsejable, ser inevitable, ser perentorio, ser urgente* atd.).⁸⁴

Mezi predikáty s retrospektivní orientací RAE řadí slovesa jako *reprochar, censurar, criticar, reprender, alabar*, apod. Tyto predikáty odkazují k již uskutečněným činnostem, avšak RAE uvádí, že tomu tak nemusí být ve všech případech. Dále sem RAE řadí predikáty, které vyjadřují projev emocí jako *arrepentirse, dolerse* a predikáty, které mohou vyžadovat jak vztah souběžnosti, tak vztah předčasnosti: *enorgullecerse* nebo *congratularse*.⁸⁵

⁷⁹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1843.

⁸⁰ Cf. Tamtéž, s. 1849.

⁸¹ Cf. Tamtéž, s. 1850.

⁸² Cf. Tamtéž, s. 1844 – 1848.

⁸³ Cf. Tamtéž, s. 1845.

⁸⁴ Cf. Tamtéž, s. 1844.

⁸⁵ Cf. Tamtéž, s. 1847.

Mezi predikáty s orientací vyjadřující souběžnost patří slovesa smyslového vnímání, což je přirozené, protože to, co vnímáme smysly, je omezeno na okamžik, kdy daný vjem vnímáme. Pokud sloveso vedlejší věty nevyjadřuje souběžnost s predikátem v hlavní větě, smyslové vnímání nabývá významu určitého oddálení. RAE tuto situaci prezentuje na větě *Un vigilante vio que habían atracado el banco y avisó a la policía*, kde slovesná forma *vio* spíše nabývá významu všimnout si, zpozorovat nebo odvodit.⁸⁶ RAE sem dále řadí slovesa *aguantar*, *llevar bien* (*mal*, *regular* atd.), *sobrellevar* nebo *soportar*, ačkoli ani u těchto predikátů neplatí vždy, že vyžadují pouze vztah souběžnosti.⁸⁷

Carrasco Gutiérrez rozlišuje tři skupiny sloves, které vzhledem ke svým lexikálním vlastnostem omezují kombinace časů v souslednosti časové. První skupina sloves omezuje slovesné formy podřízené věty substantivní tak, že nemohou vyjadřovat předčasnost nebo souběžnost vzhledem k času děje hlavní věty. Řadí sem tzv. *verbos de influencia*: *animar*, *decidir*, *ordenar*, *permitir*, *prohibir*, *recomendar*, *suplicar* a některá slovesa vyjadřující vůli nebo emoce: *apetecer*, *necesitar*, *prometer*, *querer*, *pretender*, *vaticinar*. Tato slovesa vyžadují, aby čas podřízeného děje vyjadřoval následnost vzhledem k ději v hlavní větě.⁸⁸

Pokud sloveso hlavní věty přináleží druhé skupině, slovesná forma věty podřízené musí vždy vyjadřovat souběžnost.⁸⁹ Sem autorka řadí slovesa vnímání pomocí smyslů (*percepción física*) a slovesa, která vyjadřují, že je stav věci zachytitelný rozumem (*percepción intelectual*): *comprobar*, *fijarse*, *oír*, *ver*. Dále tzv. *verbos implicativos*, slovesa, která v sobě obsahují pravdivost svého argumentu: *acordarse*, *atreverse*, *conseguir*, *dignarse* atd., a tzv. *verbos implicativos negativos*, která vyjadřují nepravdivost svého argumentu: *abstenerse*, *evitar*, *negarse*, *olvidarse*. Jsou sem zařazena i slovesa jako *acostumbrarse*, *dedicarse*, *esforzarse* nebo *soportar*.⁹⁰

Slovesa třetí skupiny zamezují, aby sloveso vedlejší věty vyjadřovalo následnost vzhledem k ději v hlavní větě. Patří sem slovesa jako *acusar*, *arrepentirse* nebo *confesar*.⁹¹

⁸⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1848.

⁸⁷ Cf. Tamtéz, s. 1849.

⁸⁸ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3084.

⁸⁹ Cf. Tamtéz.

⁹⁰ Cf. Tamtéz, s. 3085.

⁹¹ Cf. Tamtéz, s. 3086.

2.8 Problematika *doble acceso*

RAE popisuje *doble acceso* jako „dvojí časovou závislost, kterou vyjadřuje slovesná forma vedlejší věty v určitých kontextech podřízenosti, totiž v situaci, kdy se sloveso vedlejší věty vztahuje zároveň k momentu promluvy i k času děje hlavní věty“⁹².

Podle Carrasco Gutiérrez se jedná o situaci, kdy se sloveso vedlejší věty substantivní vztahuje jak k okamžiku promluvy, tak k momentu, ve kterém se odehrává děj hlavní věty. Ve větách podřízených se objevují slovesné formy typické pro situaci, kdy je čas slovesa hlavní věty součástí sféry přítomnosti.⁹³ Tyto formy se zde objevují právě proto, že se děj věty podřízené vztahuje k momentu promluvy.⁹⁴

Podřízené sloveso předně vztahuje časové vztahy vzhledem ke slovesu hlavní věty. Pokud dojde k takové kombinaci časů, že sloveso vedlejší věty podléhá interpretaci *doble acceso*, podřízené sloveso vyjadřuje vzhledem k momentu promluvy tři možné časové vztahy: předčasnost, pokud událost vedlejší věty předchází události ve větě hlavní; souběžnost, pokud je děj vedlejší věty souběžný s dějem věty hlavní; následnost, pokud děj vedlejší věty následuje po ději ve větě hlavní. Mezi dějem věty podřízené a momentem promluvy je vždy stejný časový vztah jako mezi dějem věty hlavní a dějem věty vedlejší.⁹⁵

Aplikace *doble acceso* není možná vždy. Podle Carrasco Gutiérrez je častým názorem, že pokud vedlejší věta vyjadřuje neomezeně platnou pravdu nebo mluvčí považuje událost za relevantní a stále platnou i v době promluvy, jedná se o interpretaci *doble acceso*.⁹⁶ Toto konstatuje i v *Gramática descriptiva*.⁹⁷ Autorka uvádí další tři podmínky, které musí být splněny, aby byla situace ve větě vyhodnocena jako *doble acceso*. První podmínkou je, že sloveso hlavní věty nepatří do skupiny tzv. *verbos creadores de mundos* (patří sem mimo jiné *esperar, desear, figurarse, imaginar, pensar, suponer* a *soñar*). Význam vedlejší věty podřízené

⁹² RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1842. „la doble dependencia temporal que muestra V2 en ciertos contextos de subordinación, es decir, al hecho de que V2 está orientado desde el momento del habla, a la vez que en función del tiempo expresado por V1.“

⁹³ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 43 – 44.

⁹⁴ Cf. Tamtéž, s. 46.

⁹⁵ Cf. Tamtéž.

⁹⁶ Cf. Tamtéž, s. 49.

⁹⁷ Viz CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3087.

slovesu z této skupiny se přesouvá do virtuální dimenze světa domněnek, tužeb a předpokladů. Obsah vedlejší věty se tudíž vztahuje k času hlavní věty, nikoli k momentu promluvy.⁹⁸

Carrasco Gutiérrez uvádí dva konkrétní příklady, na kterých ukazuje, jaký dopad má typ slovesa hlavní věty na větu vedlejší:

- a) Copérnico probó que la tierra gira alrededor del sol.
- b) Copérnico pensaba que la tierra *gira/giraba alrededor del sol.⁹⁹

V prvním případě (a) je v hlavní větě *verbo factivo*. Tato slovesa umožňují interpretaci *doble acceso* a vždy obsahují informaci, že vedlejší věta substantivní je pravdivá. Jsou tzv. transparentní (*transparentes*), pokud jde o předpoklad ze strany mluvčího. V případě (b) je sloveso hlavní věty ze skupiny *verbos creadores de mundos*, které odkazují k možným světům, které se nemusí shodovat se světem reálným. Tato slovesa jsou tzv. neprůhledná (*opacos*) co se týče předpokladu mluvčího vzhledem k pravdivosti nebo nepravdivosti vedlejší věty. Interpretace *doble acceso* je dále možná, pokud je vedlejší věta podřízena tzv. *verbos de lengua*. Jedná se o slovesa jako *anunciar*, *añadir*, *comentar*, *contar*, *decir*, *revelar*, atd. Dále sem patří i slovesa *ordenar*, *querer* a *decidir*, která vyžadují, aby děj věty vedlejší následoval po ději ve větě hlavní.¹⁰⁰

Druhá podmínka určuje, že informace vyjádřená vedlejší větou se nesmí týkat podmětu hlavní věty. Na větě *Fue Juan quien nos contó la semana pasada que un compañero suyo está en Lisboa por razones de trabajo* vidíme, že Juan předává informaci, která se týká jeho kolegy. Interpretace *doble acceso* je tím složitější, čím víc je podmět hlavní věty zainteresovaný v informaci, kterou nám podává věta vedlejší.¹⁰¹

Třetí podmínka je založena na faktu, že pozornost mluvčího musí směřovat k přítomnosti. Mluvčí musí hodnotit platnost nebo relevantnost události na základě momentu promluvy. Užití tzv. *verbos de decir* (patří sem slovesa jako *gritar*, *murmurar*, *rumorear* nebo *susurrar*) je znakem, že pozornost mluvčího se soustřeďuje na minulost, konkrétně na událost hlavní věty vyjádřené slovesem v minulém čase. Dalším takovým znakem je přítomnost

⁹⁸ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 50.

⁹⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3091.

¹⁰⁰ Cf. Tamtéž.

¹⁰¹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 51.

příslovečných určení v hlavní větě, které umísťují událost na konkrétní místo nebo ji situují do konkrétního časového úseku.¹⁰²

Zaměříme se teď na konkrétní případ, a to na predikát *estar embarazada* vyjadřující určitý stav (*predicado estativo*), který je durativní.¹⁰³ Ve větě *Juan nos dijo hace dos días que María está embarazada* nám časové určení *hace dos días* vymezuje časový odstup mezi časem slovesa hlavní věty (*dijo*) a momentem promluvy. Je zde vyjádřeno, že María je těhotná minimálně dva dny, tedy minimálně od doby, kdy Juan tuto informaci řekl. Věta *Juan nos dijo hace dos años que María está embarazada* je nepřijatelná, protože z ní vyplývá, že María je těhotná přinejmenším dva roky, což je u lidí nemožné.¹⁰⁴ Jedná se tedy o nepřijatelnost pragmatické povahy, nikoli gramatické.¹⁰⁵ Věta *Juan pensó que María está embarazada* je agramatická, protože slovesnou formou *presente* nelze vyjádřit souběžnost s formou *pretérito indefinido* ve větě hlavní. Adekvátním časem pro vyjádření souběžnosti se slovesnou formou *pensó* je *pretérito imperfecto*: *Juan pensó que María estaba embarazada*.¹⁰⁶

2.9 Concordancia de sentido

V určitých případech sloveso hlavní věty nabývá sekundárního časového významu nebo významu modálního. Nezohledňuje se, že čas slovesa hlavní věty by v primárním časovém významu patřil do jiné časové sféry. Carrasco Gutiérrez sem řadí dva případy: historický prézens (*presente histórico*) a *condicional* s modálním významem skromnosti (*valor modal de modestia*).¹⁰⁷

2.9.1 Historický prézens

Presente vyjadřuje souběžnost děje vzhledem k momentu promluvy. *Presente histórico* nabývá navíc sekundárního významu předčasnosti. Carrasco Gutiérrez uvádí příklad: *Y es entonces cuando le digo que muchas personas habían sido testigos de su infracción, que yo tenía todas las de ganar y que mi abogado arreglaría todo*. Předčasnost je vyjádřena pomocí *pretérito pluscuamperfecto*, souběžnost pomocí *pretérito imperfecto* a následnost

¹⁰² Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 51 – 52.

¹⁰³ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3089.

¹⁰⁴ Cf. Tamtéz, s. 3063 – 3064.

¹⁰⁵ Cf. Tamtéz, s. 3089.

¹⁰⁶ Cf. Tamtéz, s. 3064.

¹⁰⁷ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 39.

skrze *condicional*, ačkoli *presente* původně přináleží do sféry přítomnosti. Pokud tedy *presente* nabývá sekundárního časového významu, chová se jako čas ze sféry minulosti nebo *pretérito perfecto compuesto*.¹⁰⁸ Ve větě *Ayer lo encuentro y me dice que ha estado enfermo, pero que ya se siente bien y pronto volverá al trabajo* je vyjádřena předčasnost pomocí *pretérito perfecto compuesto*, souběžnost vyjadřuje *presente* a následnost *futuro*, protože čas slovesa hlavní věty je ze sféry přítomnosti. Slovesná forma *encuentro* je zde modifikovaná příslovečným určením času *ayer*, to znamená, že čas děje v hlavní větě předchází momentu promluvy. Slovesná forma *encuentro* tedy nabývá sekundárního významu a jedná se zde o historický prézens. Slovesné formy ve vedlejší větě demonstrují, že mluvčí tuto skutečnost, že čas děje hlavní věty předchází momentu promluvy, nebral v potaz.¹⁰⁹

2.9.2 *Condicional de modestia*

Condicional s modálním významem skromnosti nabývá stejného časového významu jako *presente*. Carrasco Gutiérrez uvádí příklady:

- a) Yo diría que aprobó a la tercera.
- b) Apostaríamos a que está en el cine.
- c) Juraría que el tren sale a las tres.¹¹⁰

Condicional ve svém primárním významu patří do sféry minulosti a vyjadřuje následnost děje vzhledem k jinému ději, který předchází momentu promluvy. Slovesné formy výše uvedených vedlejších vět substantivních nejsou obvykle podřízeny slovesu hlavní věty, které patří do sféry minulosti. Zde předčasnost vyjadřuje *pretérito perfecto simple*, souběžnost *presente* a následnost *presente* se sekundárním časovým významem následnosti.¹¹¹

2.10 *Tiempo de evaluación implícito*

Jedná se o situaci, kdy relativní časy ze sféry minulosti jsou podřízeny časům ze sféry přítomnosti.¹¹² Relativní časy orientují své časové vztahy nepřímě, pomocí času jiného děje, vzhledem k momentu promluvy. Pokud se jedná o relativní čas ze sféry minulosti, čas tohoto

¹⁰⁸ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 40.

¹⁰⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3095 - 3096.

¹¹⁰ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 40.

¹¹¹ Cf. Tamtéz, s. 40 – 41.

¹¹² Cf. Tamtéz, s. 41.

jiného děje bude také ze sféry minulosti. Zároveň se relativní časy ze sféry minulosti vztahují přímo k ději vyjádřenému v hlavní větě. V následujících případech se podřízené sloveso nemůže vztahovat k ději ve větě hlavní, protože slovesná forma hlavní věty není součástí sféry minulosti a nejedná se ani o *pretérito perfecto compuesto*:

- a) Recuerdo que le había sorprendido mucho verlos allí.
- b) Creo que se lo diría él.¹¹³

Předčasnost, kterou vyjadřuje *pretérito pluscuamperfecto* (a), se nevztahuje k času děje věty hlavní vyjádřené formou *recuerdo*. Ani následnost, kterou vyjadřuje *condicional* (b), se nevztahuje k ději věty hlavní vyjádřené formou *creo*. Obě slovesné formy, *pretérito pluscuamperfecto* a *condicional*, orientují své časové vztahy vzhledem k nevyjádřenému implicitnímu času.¹¹⁴ Jedná se tedy o předávání informace o události, u které podmět hlavní věty nebyl přítomen fyzicky a reprodukuje tak slova jiného mluvčího. Implicitní čas je tedy nejčastěji vyjádřen tzv. *verbos de lengua* typu *decir*. Kontext dané situace by tedy mohl vypadat následovně: *Pues, yo no estaba, pero recuerdo que (alguien me dijo/ha dicho que) le había sorprendido mucho verlos allí.*¹¹⁵

¹¹³ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 42.

¹¹⁴ Cf. Tamtéž.

¹¹⁵ Cf. Tamtéž, s. 43.

3. Charakteristika použitých korpusů

Případová studie této práce je založena na korpusech CREA a CORPES XXI. Korpus CREA¹¹⁶ (Corpus de Referencia del Español Actual) je vytvořený Španělskou královskou akademií (RAE). Jedná se o korpus, který má vyrovnané žánrové zastoupení a zahrnuje texty z let 1975-2004 ze všech hispánských zemí, jeho součástí je i orální korpus. Poslední verze (3.2 z roku 2008) čítá na více než 160 milionů forem. V listopadu 2005 vznikla anotovaná verze CREA (0.1), kde lze vyhledávat podle formy, lemmatu a gramatických kategorií.¹¹⁷

Korpus CREA je pro náš výzkum vhodný, protože obsahuje velké množství dat s vyrovnaným žánrovým zastoupením (beletrie, publicistika a odborné texty) a jeho texty pochází ze všech zemí hispánského světa. Problémem je, že korpus nezvládá komplexnější dotazy, tudíž vše musíme procházet ručně, tedy bez možnosti využít nástroje „frekvence“. Korpus nabízí pouze statistiky, které vypovídají o původu textů nebo o jejich typu.

Korpus CORPES XXI¹¹⁸ (Corpus del Español del Siglo XXI) je korpus vytvořený Španělskou královskou akademií a zahrnuje texty a orální korpus od roku 2001 ze všech zemí hispánského světa. V červnu roku 2016 byla zveřejněna nová verze (0.83), která čítá na 225 milionů forem.¹¹⁹

Korpus CORPES XXI, stejně jako CREA, obsahuje velké množství dat s vyrovnaným žánrovým zastoupením, které pochází ze všech zemí hispánského světa. Vše musíme opět procházet ručně, protože korpus nezvládá složitější dotazy.

¹¹⁶ Dostupný z: <http://web.frl.es/CREA/>

¹¹⁷ Informace dostupné z: <http://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/crea>

¹¹⁸ Dostupný z: <http://web.frl.es/CORPES/>

¹¹⁹ Informace dostupné z: <http://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xxi>

4. Případová studie

Praktická část práce zkoumá četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové na korpusech CREA a CORPES XXI. Vzhledem k velkému množství dat jsme v první fázi analýzu omezili na formy: *dije que, dijo que, diría que, ha dicho que* + indikativ/subjunktiv, *pedí que, pidió que, pediría que, ha pedido que* + subjunktiv a *supe que, supo que, sabía que, ha sabido que* + indikativ. U slovesa *saber* jsme analogicky nezvolili formu v kondicionálu, protože mělo na korpusech minimální výskyt. Korpusy nenabízejí funkci náhodného promíchání vzorků, ve druhé fázi jsme si tedy jazykový materiál u jednotlivých konstrukcí seřadili podle států a následně u každého ze států analyzovali vždy první tři výskyty od prvních třech různých autorů. U každé formy zvlášť jsme relevantní případy zanesli do tabulky, rozdělené podle států a podle toho, zda souslednost časová byla nebo nebyla dodržena. Následně jsme procentuálně vyjádřili četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové. Dále jsme vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost, nebo následnost a výsledky opět zanesli do tabulky. V poslední fázi analýzy jsme se snažili rozdělit vzorky podle možných důvodů, které vedly k nedodržení souslednosti časové. U vyhodnocování jednotlivých vzorků jsme se drželi tradičních pravidel souslednosti časové (viz Carrasco Gutiérrez), nepřipouštěli jsme tedy možné regionální odchylky.

Při analýze jsme se setkali s případy, které nebyly relevantní pro naši práci, a tudíž jsme je do naší analýzy nezahrnuli. Zaprvé se jedná o případy, kdy po *que* nenásleduje vedlejší věta: *La jefe de Servicios se paró en mi mesa y me preguntó qué tal el desayuno. Dije que bien.*¹²⁰ Zadruhé jsme vyloučili případy, ve kterých byla vazba mezi *que* a vedlejší větou narušena, a tudíž byla narušena i pravidla souslednosti časové: *Dije que si se lee, me retiro.*¹²¹ Z naší analýzy jsme dále museli vyloučit případy, u kterých není zcela jasné, jestli byla souslednost časová opravdu dodržena, nebo nikoli. V tomto případě se jedná o dva typy vět. V prvním případě není jasné, jestli došlo k posunu z *presente* do *pretérito imperfecto*, nebo se jedná o popis události v minulosti bez dodržení pravidel souslednosti časové. Příkladem je věta: *También le dije que podía hacer mis tareas, pero que no tenía mis cuadernos*¹²². Ve druhém případě není zřejmé, jestli došlo k posunu z *futuro* do *condicional simple* a souslednost časová tedy byla dodržena, nebo jestli paradigma *hablaría* vystupuje ve funkci kondicionálu.

¹²⁰ CREA. Cit. 17. 11. 2016, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>.

¹²¹ Tamtéž, cit. 17. 11. 2016.

¹²² Viezzer, Moema: *Si me permiten hablar....* México: Siglo XXI, 1980. Bolivie. CREA. Cit. 17. 11. 2016.

Příkladem je věta: *Y cuando la tranquilicé y le dije que lo haría, me despidió*¹²³. V určitých případech lze funkci daného paradigmatu vyvodit z kontextu věty, v některých případech však toto možné nebylo. V zájmu toho, aby naše analýza byla co nejpřesnější, jsme tedy všechny případy, u nichž byla dvojí interpretace alespoň teoreticky možná, do analýzy nezařadili. Z tohoto důvodu jsme se odchýlili od původního zadání, jelikož součástí naší korpusové analýzy mělo být sloveso *prometer*. Sloveso *prometer* patří do skupiny sloves s tzv. prospektivní orientací (viz 2.7), kdybychom tedy z naší analýzy vyřadili všechny sporné případy s kondicionálem ve vedlejší větě, přišli bychom takřka o všechna data.

Při analýze dat zkoumáme četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové na konkrétních formách ve dvou španělských korpusech. Předpokládáme, že souslednost časová nebude dodržována, pokud je sloveso hlavní věty v *pretérito perfecto compuesto*. Dále předpokládáme, že pokud je sloveso hlavní věty v *pretérito perfecto simple*, dodržení souslednosti časové bude převažovat nad jejím nedodržením. To samé očekáváme i v případě kondicionálu ve větě hlavní. Dále se domníváme, že výše uvedené hypotézy budou platit jak pro formy, která vyžadují indikativ (*saber*) či indikativ i subjunktiv (*decir*), tak pro formy slovesa *pedir*, které vyžadují pouze subjunktiv. Předmětem analýzy je dále zjištění, zda má na dodržení či nedodržení souslednosti časové vliv vzdálenost podřízeného slovesa od slovesa hlavní věty. Z tohoto důvodu v korpusech neomezujeme vyhledávání na *forma + proximidad (verbo)*. Díky analogické analýze na korpusech CREA a CORPES XXI můžeme porovnat četnost dodržení či nedodržení souslednosti časové v závislosti na čase a udělat si určitou představu o tom, zda se pravidla souslednosti nějakým způsobem posunují, či nikoli. Musíme ovšem počítat s tím, že pracujeme s omezeným množstvím dat, z jejichž středu navíc vyřazujeme sporné případy, čímž se zejména u případů s *pretérito imperfecto* ve vedlejší větě připravujeme o velké množství vzorků.

¹²³ Larreta, Antonio: *Volavérunt*. Barcelona: Planeta, 1995. Uruguay. CREA. Cit. 17. 11. 2016.

4.1 Korpus CREA

4.1.1 Forma *dije que*

Analýzovali jsme celkem 60 výskytů *dije que* v korpusu CREA¹²⁴. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 1: (Ne)dodržení souslednosti časové po dije que v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	3	0
Bolívie	1	2
Chile	2	1
Kolumbie	1	2
Kostarika	3	0
Kuba	1	2
Ekvádor	1	2
Salvador*	2	0
Španělsko	3	0
USA	3	0
Guatemala	3	0
Honduras	1	2
Mexiko	1	2
Nikaragua*	0	2
Panama	2	1
Paraguay	1	2
Peru	2	1
Portoriko	2	1
Dominikánská republika*	0	2
Uruguay	1	2
Venezuela	2	1

*U těchto států jsme neanalyzovali třetí vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 2: (Ne)dodržení souslednosti časové po dije que, korpus CREA

dodržena	nedodržena
35	25

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 58,3 % případů, nedodržena ve 41,7 % případů. Vidíme tedy, že dodržování souslednosti časové má převahu nad jejím nedodržováním.

¹²⁴ CREA. Cit. 17. 11. 2016, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Dále jsme vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 3: Nedodržení souslednosti časové po *dije que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
4	17	4

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 4: Nedodržení souslednosti časové po *dije que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	1	16	4
nelze odůvodnit	3	0	0
obecná pravda	0	1	0

U těchto vzorků se následně zaměříme na možné důvody, proč souslednost časová dodržena nebyla. U následujících vět se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) a (C) současnost, v případě (D) následnost.

(A) Dije que no he olvidado la escena de Cernuda en casa de Julián Orbón.¹²⁵

(B) Le dije que eres todo un héroe con condecoración y todo.¹²⁶

(C) ¡Carajo! Le dije que vaya...¹²⁷

(D) ¡Ya le dije que de aquí no se va a botar a nadie!¹²⁸

V příkladu (E) nedodržení souslednosti nelze odůvodnit a v případě (F) se jedná o obecnou pravdu.

(E) Disculpa, no te entiendo. Te dije que dormí mal.¹²⁹

(F) Le dije que en mi país decimos, ante un caso así: «Me cago en la diferencia.»¹³⁰

¹²⁵ García Vega, Lorenzo: *Los años de Orígenes*. Caracas: Monte Avila Editores, 1978. Kuba

¹²⁶ Prada Oropeza, Renato: *Larga hora: la vigilia*. México: Premia, 1979. Bolívie

¹²⁷ Grupo Teatro La Candelaria: *Guadalupe años sin cuenta*. Bogotá: Colombia Nueva, 1986. Kolumbie

¹²⁸ Paz Hernández, Albio: *El paraíso recobrao*. La Habana: Letras Cubanas, 1990. Kuba

¹²⁹ Vega Herrera, César: *Ipacankure*. Lima: Homero teatro de grillos, 1985. Peru

¹³⁰ Benedetti, Mario: *Primavera con una esquina rota*. Madrid: Alfaguara, 1994. Uruguay

4.1.2 Forma *dijo que*

Analýzovali jsme 63 výskytů *dijo que* v korpusu CREA¹³¹. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 5: (Ne)dodržení souslednosti časové po *dijo que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie	1	2
Chile	1	2
Kolumbie	1	2
Kostarika	1	2
Kuba	1	2
Ekvádor	1	2
Salvador	0	3
Španělsko	3	0
USA	1	2
Guatemala	2	1
Honduras	0	3
Mexiko	3	0
Nikaragua	0	3
Panama	1	2
Paraguay	0	3
Peru	2	1
Portoriko	2	1
Dominikánská republika	0	3
Uruguay	2	1
Venezuela	2	1

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 6: (Ne)dodržení souslednosti časové po *dijo que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
25	38

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 39,68 % případů, nedodržena v 60,32 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že nedodržení souslednosti časové převažuje nad jejím dodržením.

Dále jsme vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹³¹ CREA. Cit. 30. 1. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 7: Nedodržení souslednosti časové po *dijo que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
10	23	5

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 8: Nedodržení souslednosti časové po *dijo que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	2	20	5
nelze odůvodnit	8	0	0
obecná pravda	0	3	0

U těchto vzorků se následně zaměříme na možné důvody, proč souslednost časová dodržena nebyla. U následujících vět se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) a (C) současnost, v případě (D) následnost.

(A) El día de lunes el presidente Reagan se reunió con ustedes y dijo que los días del coloso del norte han terminado para siempre.¹³²

(B) ¡Se agarró de una comisa y un tipo que pasaba por abajo le dijo que se tire y lo agarró!¹³³

(C) Me dijo que no dejan entrar a nadie porque a su hermano mayor le duele la cabeza.¹³⁴

(D) Abramos más fardos y juguemos con el oro: Wenceslao dijo que no volverán...¹³⁵

Případ, kdy nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit, demonstruje následující vzorek (E).

(E) Le he preguntado dónde está la rubia. Me dijo que se fue.¹³⁶

Případ (F) jsme vyhodnotili jako příklad obecné pravdy.

(F) Y fue Locke quien dijo que donde termina la ley comienza la tiranía.¹³⁷

¹³² Ortega Saavedra, Daniel: *Combatiendo por la paz*. México: Siglo XXI, 1988. Nikaragua

¹³³ Rovner, Eduardo: *Una pareja (Qué es mío y qué es tuyo)*. Buenos Aires: Corregidor, 1989. Argentina

¹³⁴ Naranjo, Carmen: *El caso 117.720*. San José: Costa Rica, 1987. Kostarika

¹³⁵ Donoso, José: *Casa de campo*. Barcelona: Seix Barral, 1989. Chile

¹³⁶ Rossi, Ana Cristina: *María la noche*. Barcelona: Lumen, 1985. Kostarika

¹³⁷ Rangel, Carlos: *Del buen salvaje al buen revolucionario. Mitos y realidades de América Latina*. Barcelona: Monte Ávila, 1976. Venezuela

4.1.3 Forma *diría que*

Analýzovali jsme 54 výskytů *diría que* v korpusu CREA¹³⁸. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 9: (Ne)dodržení souslednosti časové po *diría que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	0	3
Bolívie	0	3
Chile	0	3
Kolumbie	0	3
Kostarika	0	3
Kuba	1	2
Ekvádor	0	3
Salvador*	0	2
Španělsko	0	3
USA	0	3
Guatemala	0	3
Honduras**	0	0
Mexiko	0	3
Nikaragua*	0	2
Panama**	0	0
Paraguay*	0	2
Peru	1	2
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	0	3
Uruguay	0	3
Venezuela	0	3

*U těchto států jsme neanalyzovali třetí vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

**U států Honduras a Panama jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 10: (Ne)dodržení souslednosti časové po *diría que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
2	52

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 3,70 % případů, nedodržena v 96,29 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že nedodržení souslednosti časové výrazně převažuje nad jejím dodržením.

Dále jsme vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹³⁸ CREA. Cit. 6. 2. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 11: Nedodržení souslednosti časové po *diría que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
10	39	3

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 12: Nedodržení souslednosti časové po *diría que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	4	37	3
nelze odůvodnit	6	0	0
obecná pravda	0	2	0

U následujících vět se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) současnost, v případě (C) následnost.

(A) No, yo diría que no han cambiado de color; le decía Reginaldo.¹³⁹

(B) Yo diría que el propósito es acabar con la marginación como hecho social y económico.¹⁴⁰

(C) Diría que la “gran papa” se comenzará a cosechar en enero.¹⁴¹

V případě (D) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit.

(D) En efecto, cualquiera diría que se colocaron las armaduras en lugares similares, que heredaron parecidas memorias, que se mojaron bajo la misma lluvia.¹⁴²

Vzorek (E) je příkladem obecné pravdy.

(E) En el lenguaje de la neurociencia se diría que las estructuras límbicas del cerebro generan sentimientos de deseo sexual y placer, las emociones que desarrollan la pasión sexual.¹⁴³

¹³⁹ Rey Rosa, Rodrigo: *Lo que soñó Sebastián*. Barcelona: Seix Barral, S.A, 1994. Guatemala

¹⁴⁰ Picó, Fernando: *El día menos pensado. Historia de los presidiarios en Puerto Rico (1793-1993)*. Río Piedras: Ediciones Huracán, 1994. Portoriko

¹⁴¹ Estoy en completo desacuerdo con tus ideas, pero daría gustoso mi vida por defender tu derecho a expresarlas; (Voltaire). *Revista Hoy*. Santiago de Chile: 1978-11-14. Chile

¹⁴² Rojo, José Andrés: *Hotel Madrid*. Madrid: Fondo de Cultura Económica, 1988. Bolívie

¹⁴³ ¿Dónde se localiza el amor materno? *Vistazo*. Quito: Ecuánnet, 1997-07-09. Ekvádor

4.1.4 Forma *ha dicho que*

Analýzovali jsme 62 výskytů *ha dicho que* v korpusu CREA¹⁴⁴. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 13: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha dicho que v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie	0	3
Chile	0	3
Kolumbie	0	3
Kostarika*	0	2
Kuba	0	3
Ekvádor	0	3
Salvador	0	3
Španělsko	0	3
USA	0	3
Guatemala	0	3
Honduras	0	3
Mexiko	0	3
Nikaragua	0	3
Panama	0	3
Paraguay	0	3
Peru	0	3
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	0	3
Uruguay	0	3
Venezuela	0	3

*U státu Kostarika jsme neanalyzovali třetí vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 14: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha dicho que, korpus CREA

dodržena	nedodržena
1	61

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 1,6 % případů, nedodržena v 98,4 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že nedodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím dodržáním.

Dále jsme vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁴⁴ CREA. Cit. 21. 2. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 15: Nedodržení souslednosti časové po *ha dicho que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
9	46	6

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 16: Nedodržení souslednosti časové po *ha dicho que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	4	39	6
nelze odůvodnit	5	0	0
obecná pravda	0	7	0

U následujících vět se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) a (C) současnost, v případě (D) následnost.

(A) Doña Eleonora estaba presente y me ha dicho que la profesora le ha dicho bien aunque no recordaba, doña Eleonora, cabalmente las palabras de la señorita Hortensia.¹⁴⁵

(B) Recuerda que Andrés le ha dicho que él la ama; a aquella mujer que ha inspirado su pequeña obra de arte.¹⁴⁶

(C) Mami ha dicho que quizás nos cambien a otra, pero yo no sé.¹⁴⁷

(D) ¿Entonces, de dónde provienen los 30 millones de colones que el FMLN ha dicho que gastará en su campaña proselitista?¹⁴⁸

V případě (E) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit.

(E) Se ha dicho que toda la obra de Maupassant fue escrita cuando ya estaba loco.¹⁴⁹

Vzorek (F) je příkladem obecné pravdy.

(F) Se ha dicho que no hay síntomas específicos de la arteriosclerosis, más que cuando la lesión vascular es importante.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Prada Oropeza, Renato: *Larga hora: la vigilia*. México: Premia, 1979. Bolívie

¹⁴⁶ Terán, Phanor: *Eulalia*. Cali: Asociación Artística La Cuchilla, 1983. Kolumbie

¹⁴⁷ García Ramis, Magali: *Felices días tío Sergio*. Georgia: Antillana, 1995. Portoriko

¹⁴⁸ «Facundo Guardado». *El Salvador Hoy*. San Salvador: elsalvador.com, 1997. Salvador

¹⁴⁹ Vega, Henrique de la: *Así sufrieron*. Barcelona: Argos Vergara, 1981. Kolumbie

¹⁵⁰ Sintés Pros, Jorge: *Los peligros del colesterol*. Barcelona: Sintés S.A., 1975. Španělsko

4.1.5 Forma *pedí que*

Analýzovali jsme 44 výskytů *pedí que* v korpusu CREA¹⁵¹. Vzhledem k omezení, které vyplívá z lexikálních vlastností slovesa *pedir*, může sloveso vedlejší věty vyjadřovat pouze následnost. RAE sloveso *pedir* řadí mezi tzv. slovesa s prospektivní orientací (viz 2.7).

Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 17: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pedí que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	2	1
Bolívie*	2	0
Chile	3	0
Kolumbie	3	0
Kostarika	1	2
Kuba	3	0
Ekvádor*	2	0
Salvador**	0	0
Španělsko	3	0
USA*	2	0
Guatemala*	2	0
Honduras*	0	1
Mexiko	3	0
Nikaragua**	0	0
Panama*	2	0
Paraguay*	1	0
Peru	3	0
Portoriko*	1	0
Dominikánská republika*	1	0
Uruguay	3	0
Venezuela	3	0

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

**U států Salvador a Nikaragua jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 18: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pedí que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
40	4

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 90,91 % případů, nedodržena v 9,09 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že dodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím nedodržením.

¹⁵¹ CREA. Cit. 5. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 19: Nedodržení souslednosti časové po pedí que – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
0	0	4

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 20: Nedodržení souslednosti časové po pedí que – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	4
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

Ve všech případech, kdy souslednost časová dodržena nebyla, se jedná o *doble acceso*. V obou případech věta vedlejší vyjadřuje následnost vzhledem k ději věty hlavní.

Pedí que hagan café, cariño, y pasemos a la sala.¹⁵²

Ya pedí que me consigan el vídeo del juego. Aquí no tengo equipo para analizar.¹⁵³

¹⁵² Quesada, Roberto: *Big Banana*. Barcelona: Seix Barral, 2000. Honduras

¹⁵³ «A Horacio Cordero le sorprendió la actitud de los seleccionados al asimilar su idea en cuatro horas de trabajo». *La Nación*. San José: nacion.co.cr, 1997-02-07. Kostarika

4.1.6 Forma *pidió que*

Analýzovali jsme 62 výskytů *pidió que* v korpusu CREA¹⁵⁴. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 21: (Ne)dodržení souslednosti časové po pidió que v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	3	0
Bolívie	3	0
Chile	3	0
Kolumbie	3	0
Kostarika	3	0
Kuba	3	0
Ekvádor	2	1
Salvador	2	1
Španělsko	3	0
USA	3	0
Guatemala	3	0
Honduras	2	1
Mexiko	3	0
Nikaragua*	2	0
Panama	3	0
Paraguay	2	1
Peru	3	0
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	2	1
Uruguay	3	0
Venezuela	3	0

*U státu Nikaragua jsme neanalyzovali třetí vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 22: (Ne)dodržení souslednosti časové po pidió que, korpus CREA

dodržena	nedodržena
57	5

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 91,93 % případů, nedodržena v 8,06 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že dodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím nedodržením.

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

¹⁵⁴ CREA. Cit. 5. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 23: Nedodržení souslednosti časové po *pidió que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
0	0	5

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 24: Nedodržení souslednosti časové po *pidió que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	5
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

U všech pěti případů se jedná o *doble acceso*, vedlejší věty vyjadřují následnost.

Por eso, le pidió que mejor controle a sus seguidores y que no le hagan el favor mal hecho de ensuciar esta campaña.¹⁵⁵

[...] el presidente de la Asociación de Pequeñas, Medianas y Micro-empresas pidió que se cree un banco de desarrollo exclusivamente dedicado al financiamiento de ese sector.¹⁵⁶

¹⁵⁵ «Castellanos acusa a contendiente de llamarlo "Gordo"». *La Tribuna*. Tegucigalpa: La Tribuna, 1997-07-22. Honduras

¹⁵⁶ «Dice Gobierno Apoyará el Agro». *Dedom*. Santo Domingo: Teleduca S.A., 1996-08-03. Dominikánská rep.

4.1.7 Forma *pediría que*

Analýzovali jsme 26 výskytů *pediría que* v korpusu CREA¹⁵⁷. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 25: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pediría que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie**	0	0
Chile	3	0
Kolumbie*	1	1
Kostarika**	0	0
Kuba*	2	0
Ekvádor**	0	0
Salvador**	0	0
Španělsko	3	0
USA*	1	1
Guatemala**	0	0
Honduras**	0	0
Mexiko	3	0
Nikaragua*	0	1
Panama**	0	0
Paraguay*	0	1
Peru*	0	1
Portoriko*	1	0
Dominikánská republika**	0	0
Uruguay*	1	0
Venezuela	2	1

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 26: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pediría que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
18	8

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 69,23 % případů, nedodržena v 30,77 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že dodržení souslednosti časové převažuje nad jejím nedodržením.

¹⁵⁷ CREA. Cit. 5. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 27: Nedodržení souslednosti časové po *pediría que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
0	0	8

V jednom případě za formou *pediría que* následoval indikativ, nikoli subjunktiv.

A todos estos mis conciudadanos, les pediría que hay que sonreír ante un nuevo amanecer, pues cada día es para nosotros un regalo de la providencia, que todos debemos aprovechar.¹⁵⁸

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 28: Nedodržení souslednosti časové po *pediría que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	8
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

V ostatních případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věty vyjadřují následnost.

Y... con todo respeto yo le pediría que me acepte como marido.¹⁵⁹

En las últimas semanas trascendió que el Gobierno argentino pediría que ese puesto sea ocupado por un representante del Vaticano.¹⁶⁰

¹⁵⁸ «Año nuevo... ¿promisor?». *El Universal*. Caracas: 1989-01-02. Venezuela

¹⁵⁹ Gamboa, Santiago: *Páginas de vuelta*. Barcelona: Mondadori, 1998. Kolumbie

¹⁶⁰ «Virtual cuarto intermedio hasta marzo». *La Nueva Provincia*. Bahía Blanca: lanueva.com, 1997-12-15. Argentina

4.1.8 Forma *ha pedido que*

Analýzovali jsme 31 výskytů *ha pedido que* v korpusu CREA¹⁶¹. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 29: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha pedido que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie**	0	0
Chile	0	3
Kolumbie*	0	1
Kostarika*	0	2
Kuba	0	3
Ekvádor**	0	0
Salvador*	0	2
Španělsko	0	3
USA	0	3
Guatemala*	0	1
Honduras*	0	1
Mexiko	0	3
Nikaragua**	0	0
Panama**	0	0
Paraguay**	0	0
Peru*	0	2
Portoriko**	0	0
Dominikánská republika*	0	1
Uruguay**	0	0
Venezuela	0	3

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

**U těchto států jsme nenalezli žádný vzorek.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 30: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha pedido que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
1	30

Čísla ukazují, že souslednost časová byla dodržena v 3,23 % případů, nedodržena v 96,77 % případů. Z výsledků tedy vidíme, že nedodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím dodržením.

¹⁶¹ CREA. Cit. 5. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 31: Nedodržení souslednosti časové po ha pedido que – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
0	0	30

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 32: Nedodržení souslednosti časové po ha pedido que – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	30
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

Ve všech případech se jedná o *doble acceso*.

Está acusado de asesinato y me ha pedido que yo declare como testigo en su favor, testigo falso, naturalmente [...].¹⁶²

Su padre, el noble Praxínoo, me ha pedido que intente hacerle cambiar de opinión.¹⁶³

¹⁶² Shand, William: *El sastre*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1989. Argentina

¹⁶³ Somoza, José Carlos: *La caverna de las ideas*. Madrid: Alfaguara, 2001. Kuba

4.1.9 Forma *supe que*

Analýzovali jsme 42 výskytů *supe que* v korpusu CREA¹⁶⁴. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 33: (Ne)dodržení souslednosti časové po *supe que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	2	1
Bolívie*	0	1
Chile	3	0
Kolumbie	2	1
Kostarika	1	2
Kuba	2	1
Ekvádor*	2	0
Salvador*	1	0
Španělsko	2	1
USA*	1	0
Guatemala	2	1
Honduras**	0	0
Mexiko	2	1
Nikaragua**	0	0
Panama**	0	0
Paraguay*	0	2
Peru	3	0
Portoriko*	0	2
Dominikánská republika**	0	0
Uruguay	2	1
Venezuela	1	2

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 34: (Ne)dodržení souslednosti časové po *supe que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
26	16

Souslednost časová tedy byla dodržena v 61,90 % případů, nedodržena v 38,09 % případů. Z výsledků vidíme, že dodržení souslednosti časové převažuje nad jejím nedodržením.

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁶⁴ CREA. Cit. 12. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 35: Nedodržení souslednosti časové po *supe que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
8	7	1

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 36: Nedodržení souslednosti časové po *supe que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	7	1
nelze odůvodnit	8	0	0
obecná pravda	0	0	0

U následujících vzorků se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje současnost a v případě (B) následnost.

(A) Supe que la mamá de Rafael es drogadicta.¹⁶⁵

(B) [...] y cuando volví a casa supe que diez ciudadanos buscarán la Presidencia de la República y miles buscarán ser senadores y diputados.¹⁶⁶

V případě (C) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit.

(C) Pues yo supe que esta misma tarde Fernández Arvelo conferenció con Andrade y le propuso el apoyo de los mochistas si liberaba a su jefe.¹⁶⁷

¹⁶⁵ «Domingo, 4 de enero de 1998». *El Nuevo Día*. San Juan: El Nuevo Día, 1998-01-05. Portoriko

¹⁶⁶ «LA NOTICIA DE PERFIL». *Los Tiempos*. Cochabamba: lostiempos.com, 1997-03-25. Bolívie

¹⁶⁷ Herrera Luque, Francisco: *En la casa del pez que escupe el agua*. Caracas: Pomaire, 1985. Venezuela

4.1.10 Forma *supo que*

Analýzovali jsme 61 výskytů *supo que* v korpusu CREA¹⁶⁸. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 37: (Ne)dodržení souslednosti časové po *supo que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie	0	3
Chile	2	1
Kolumbie	1	2
Kostarika	1	2
Kuba	3	0
Ekvádor	1	2
Salvador*	0	2
Španělsko	3	0
USA	1	2
Guatemala	1	2
Honduras	0	3
Mexiko	2	1
Nikaragua	1	2
Panama	0	3
Paraguay*	0	2
Peru	3	0
Portoriko	1	2
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	3	0
Venezuela	2	1

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 38: (Ne)dodržení souslednosti časové po *supo que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
27	34

Souslednost časová tedy byla dodržena v 44,26 % případů, nedodržena v 55,74 % případů. Z výsledků vidíme, že nedodržení souslednosti časové mírně převažuje nad jejím dodržením.

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁶⁸ CREA. Cit. 14. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 39: Nedodržení souslednosti časové po supo que – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
25	5	4

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 40: Nedodržení souslednosti časové po supo que – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	3	5	4
nelze odůvodnit	22	0	0
obecná pravda	0	0	0

U následujících vzorků se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) současnost a v případě (C) následnost.

(A) Extraoficialmente, LA PRENSA supo que los representantes del gobierno de la República China en Taiwan, no han manifestado inconformidades sobre la donación.¹⁶⁹

(B) También se supo que la planilla mensual para el pago de sueldos a los integrantes del cuerpo técnico y futbolistas asciende a 142 mil dólares.¹⁷⁰

(C) Por otra parte, se supo que Beguin propondrá al Consejo de Ministros, el próximo domingo 29, imponer la pena de muerte contra atacantes palestinos en casos graves.¹⁷¹

V případě (D) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit.

(D) [...] después se supo que lo ahorcaron por órdenes del Capitán Tito, o Capi Tantito como también lo llamaban.¹⁷²

¹⁶⁹ «Altos mandos de la Policía hacen su declaración de probidad». *La Prensa*. Managua: La Prensa, 1997. Nikaragua

¹⁷⁰ «Federación tiene déficit por baja recaudación en partido con Chile». *Los Tiempos*. Cochabamba: lostiempos.com, 1997-02-15. Bolívie

¹⁷¹ «Recordó Israel a las víctimas del nazismo y la guerra». *Clarín*. Buenos Aires: 1979-04-25. Argentina

¹⁷² «Carlos René García Escobar». *La Hora*. Guatemala: lahora.com.gt, 1997-05-22. Guatemala

4.1.11 Forma *sabía que*

Analýzovali jsme 48 výskytů *sabía que* v korpusu CREA¹⁷³. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 41: (Ne)dodržení souslednosti časové po *sabía que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie*	0	1
Chile	2	1
Kolumbie	0	3
Kostarika	1	2
Kuba	1	2
Ekvádor*	0	1
Salvador**	0	0
Španělsko	3	0
USA	3	0
Guatemala	1	2
Honduras*	1	0
Mexiko	2	1
Nikaragua	1	0
Panama**	0	0
Paraguay*	0	2
Peru	3	0
Portoriko	2	1
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	0	3
Venezuela	0	3

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 42: (Ne)dodržení souslednosti časové po *sabía que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
22	26

Souslednost časová tedy byla dodržena v 45,83 % případů, nedodržena v 54,16 % případů. Z výsledků vidíme, že nedodržení souslednosti časové mírně převažuje nad jejím dodržením.

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁷³ CREA. Cit. 14. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 43: Nedodržení souslednosti časové po *sabía que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
6	20	0

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 44: Nedodržení souslednosti časové po *sabía que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	16	0
nelze odůvodnit	6	0	0
obecná pravda	0	4	0

U následujícího vzorku (A) se jedná o *doble acceso*, vedlejší věta vyjadřuje současnost vzhledem k větě hlavní.

(A) Ya sabía que puedo quedarme o irme.¹⁷⁴

Jako obecnou pravdu jsme vyhodnotili celkem čtyři vzorky. Příkladem je věta (B).

(B) [...] en investigaciones previas sobre aprendizaje de animales se sabía que el retardo del refuerzo dificulta el aprendizaje.¹⁷⁵

Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit v případě (C).

(C) Sabía que los Otáñez se quedaron sin nada [...].¹⁷⁶

¹⁷⁴ Onetti, Juan Carlos: *Dejemos hablar al viento*. Madrid: Mondadori, 1991. Uruguay

¹⁷⁵ Ardila, Rubén: *Psicología del aprendizaje*. Madrid: Siglo XXI, 1986. Kolumbie

¹⁷⁶ Herrera Luque, Francisco: *En la casa del pez que escupe el agua*. Caracas: Pomaire, 1985. Venezuela

4.1.12 Forma *ha sabido que*

Analýzovali jsme pouze 12 výskytů *ha sabido que* v korpusu CREA¹⁷⁷. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 45: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha sabido que* v jednotlivých státech, korpus CREA

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina**	0	0
Bolívie*	0	1
Chile*	0	2
Kolumbie*	0	1
Kostarika**	0	0
Kuba*	0	1
Ekvádor**	0	0
Salvador**	0	0
Španělsko	0	3
USA*	0	1
Guatemala*	0	1
Honduras**	0	0
Mexiko*	0	1
Nikaragua**	0	0
Panama**	0	0
Paraguay**	0	0
Peru**	0	0
Portoriko**	0	0
Dominikánská republika**	0	0
Uruguay**	0	0
Venezuela*	0	1

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorek, protože se v korpusu neobjevil

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 46: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha sabido que*, korpus CREA

dodržena	nedodržena
0	12

Ve 100 % případů byla souslednost časová nedodržena. Všechny vzorky jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁷⁷ CREA. Cit. 14. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CREA/>

Tabulka 47: Nedodržení souslednosti časové po *ha sabido que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CREA

předčasnost	současnost	následnost
4	8	0

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 48: Nedodržení souslednosti časové po *ha sabido que* – důvody nedodržení, korpus CREA

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	3	8	0
nelze odůvodnit	1	0	0
obecná pravda	0	0	0

U následujících vzorků se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorku (A) vyjadřuje předčasnost, vedlejší věta vzorku (B) současnost.

(A) A pesar de la reserva oficial de Bonn sobre este intercambio, se ha sabido que la iniciativa ha partido del Gobierno alemán.¹⁷⁸

(B) Mi señor Cortés ha sabido que vuestros primos e parientes os andan preguntando si deben hacer guerra contra ellos.¹⁷⁹

Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit v případě (C).

(C) Por otro lado, EL PAÍS ha sabido que una llamada anónima a la redacción de un periódico anunció que estallarían en la mañana de ayer tres bombas en hoteles barceloneses.¹⁸⁰

¹⁷⁸ «Ex senador chileno, canjeado por once presos en la RD Alemana». *El País*. Madrid: Diario El País, S.A., 1977-06-21. Španělsko

¹⁷⁹ Aridjis, Homero: *Moctezuma*. México D.F.: Fondo Cultura Económica, 1994. Mexiko

¹⁸⁰ «Artefacto en la Audiencia Territorial». *El País*. Madrid: Diario El País, S.A., 1976-08-01. Španělsko

4.2 Korpus CORPES XXI

4.2.1 Forma *dije que*

Analýzovali jsme celkem 66 výskytů *dije que* v korpusu CORPES XXI¹⁸¹. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 49: (Ne)dodržení souslednosti časové po dije que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie	2	1
Chile	2	1
Kolumbie	2	1
Kostarika	1	2
Kuba	1	2
Ekvádor	2	1
Salvador	1	2
Španělsko	2	1
USA	2	1
Filipíny**	0	0
Guatemala	1	2
Rovníková Guinea	1	2
Honduras	2	1
Mexiko	1	2
Nikaragua	1	2
Panama	1	2
Paraguay	1	2
Peru	1	2
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	0	3
Venezuela	2	1

**U státu Filipíny jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 50: (Ne)dodržení souslednosti časové po dije que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
28	38

Souslednost časová tedy byla dodržena v 42,42 % případů, nedodržena v 57,57 % případů. Z výsledků vidíme, že nedodržení souslednosti časové převažuje nad jejím dodržením. Zde jsme během analýzy upozorovali, že ve většině případů, ve kterých byla

¹⁸¹ CORPES XXI. Cit. 9. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

souslednost časová dodržena, byl ve vedlejší větě subjunktiv. Konkrétně se jedná o 23 vzorků z celkových 28.

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 51: Nedodržení souslednosti časové po dije que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
9	25	4

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 52: Nedodržení souslednosti časové po dije que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	25	4
nelze odůvodnit	9	0	0
obecná pravda	0	0	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorku (A) vyjadřuje současnost vzhledem k ději ve větě hlavní, vedlejší věta vzorku (B) vyjadřuje následnost.

(A) Te dije que tengo mi carácter.¹⁸²

(B) Por eso te dije que Juan De La Cruz no se reirá a cada instante como marioneta desmadejada, sino cuando el mundo lo necesite.¹⁸³

Nedodržení souslednosti časové v následujícím vzorku nelze odůvodnit.

(C) Ya le dije que eso se acabó hace dos años.¹⁸⁴

¹⁸² Istarú, Ana: *Hombres en escabeche*. Buenos Aires: celcit.org.ar, 2013-04-23. Kostarika

¹⁸³ Espinosa, Fernan: *Mi vida por un libro*. Colombia: Editorial Impresos Josmar, 2001. Kolumbie

¹⁸⁴ Mendizábal, Julio R.: *Las cartas credenciales*. Guatemala: Óscar de León Palacios, 2001. Guatemala

4.2.2 Forma *dijo que*

Analýzovali jsme celkem 68 výskytů *dijo que* v korpusu CORPES XXI¹⁸⁵. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 53: (Ne)dodržení souslednosti časové po dijo que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	3	0
Bolívie	0	3
Chile	3	0
Kolumbie	3	0
Kostarika	1	2
Kuba	3	0
Ekvádor	1	2
Salvador	1	2
Španělsko	1	2
USA	0	3
Filipíny*	0	2
Guatemala	2	1
Rovníková Guinea	3	0
Honduras	2	1
Mexiko	2	1
Nikaragua	3	0
Panama	1	2
Paraguay	0	3
Peru	1	2
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	2	1
Uruguay	0	3
Venezuela	1	2

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 54: (Ne)dodržení souslednosti časové po dijo que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
33	35

Souslednost časová tedy byla dodržena v 48,52 % případů, nedodržena v 51,47 % případů. Z výsledků vidíme, že nedodržení souslednosti časové převažuje nad jejím dodržením o pouhé dva vzorky.

¹⁸⁵ CORPES XXI. Cit. 9. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 55: Nedodržení souslednosti časové po dijo que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
10	20	5

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 56: Nedodržení souslednosti časové po dijo que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	18	5
nelze odůvodnit	10	0	0
obecná pravda	0	2	0

Případy (A) a (B) jsou příklady *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje současnost, v případě (B) následnost.

(A) Me lo dio mi abuela Juana y me dijo que existe la otra mitad de la figurilla.¹⁸⁶

(B) Concretamente dijo que la ruta San Pablo-Montevideo tendrá precios adecuados a los costos empresariales.¹⁸⁷

Nedodržení souslednosti časové ve vzorku (C) nelze odůvodnit. Případ (D) a (E) jsme vyhodnotili jako obecnou pravdu.

(C) [...] me dijo que no mató a Moïse.¹⁸⁸

(D) Pero, ante la insistencia de la prensa, dijo que como manda la norma nacional y como siempre se ha hecho en la comuna [...].¹⁸⁹

(E) Le dijo que a pensar se aprende pensando primero en cualquier cosa, luego en otra.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Perales Lavin, Coro: *Bigote prieto. Una historia de mujeres en la Revolución mexicana*. Barcelona: Nihil obstat, 2001. Mexiko

¹⁸⁷ «Más vuelos a San Pablo». *El País*. Montevideo: diarioelpais.com, 2001-11-12. Uruguay

¹⁸⁸ Del Águila, Irma: *El último capítulo*. Lima: Fondo Editorial del Banco Central de Reserva del Perú, 2001. Peru

¹⁸⁹ «Recursos laborales tienen otro destino». *Los Tiempos*. Cochabamba: lostiempos.com, 2001-10-11. Bolívie

¹⁹⁰ Monteforte Toledo, Mario: *Los adoradores de la muerte*. México D. F.: Alfaguara, 2001. Guatemala

4.2.3 Forma *diría que*

Analýzovali jsme celkem 67 výskytů *diría que* v korpusu CORPES XXI¹⁹¹. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 57: (Ne)dodržení souslednosti časové po *diría que* v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	0	3
Bolívie	0	3
Chile	0	3
Kolumbie	0	3
Kostarika	0	3
Kuba	0	3
Ekvádor	0	3
Salvador	0	3
Španělsko	0	3
USA	0	3
Filipíny*	0	1
Guatemala	0	3
Rovníková Guinea	2	1
Honduras	0	3
Mexiko	0	3
Nikaragua	0	3
Panama	0	3
Paraguay	0	3
Peru	0	3
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	0	3
Uruguay	0	3
Venezuela	0	3

*U státu Filipíny jsme nenalezli další vzorky.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 58: (Ne)dodržení souslednosti časové po *diría que*, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
2	65

Souslednost časová tedy byla dodržena v 2,99 % případů, nedodržena v 97,01 % případů. Z výsledků vidíme, že nedodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím dodržením. Oba vzorky, ve kterých byla souslednost časová dodržena, mají ve vedlejší větě subjektiv.

¹⁹¹ CORPES XXI. Cit. 15. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 59: Nedodržení souslednosti časové po diría que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
14	50	1

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 60: Nedodržení souslednosti časové po diría que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	2	50	1
nelze odůvodnit	12	0	0
obecná pravda	0	0	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, v případě (B) současnost a v případě (C) následnost.

(A) Se diría que el proceso de clonación ha llegado hasta los monumentos históricos.¹⁹²

(B) Se diría que no conoce París.¹⁹³

(C) Muchos van a ser firmados y diría que como cuatro más van a obtener becas para Estados Unidos, explicó.¹⁹⁴

V následujícím vzorku (D) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit.

(D) Nadie diría que cumplió 35 años en diciembre.¹⁹⁵

¹⁹² «El arco resurrecto». *La Republica.pe. Revista Domingo*. Lima: larepublica.pe/impresa/revista-domingo, 2001-10-07. Peru

¹⁹³ Conteris, Hiber: *Rastros de ceniza*. www.dramaturgiauruguay.gub.uy: dramaturgiauruguay.gub.uy, 2001. Uruguay

¹⁹⁴ Colón, Rey: «Listo el futuro para la excelencia». *El Vocero de Puerto Rico*. San Juan: vocero.com, 2001-05-02. Portoriko

¹⁹⁵ Martínez, Tomás Eloy: «Solo los fanáticos van al cielo». *Expreso.ec*. Guayaquil: diario-expreso.com, 2002-10-04. Ekvádor

4.2.4 Forma *ha dicho que*

Analýzovali jsme celkem 65 výskytů *ha dicho que* v korpusu CORPES XXI¹⁹⁶. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 61: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha dicho que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	0	3
Bolívie	0	3
Chile	0	3
Kolumbie	0	3
Kostarika	0	3
Kuba	0	3
Ekvádor	0	3
Salvador	0	3
Španělsko	0	3
USA	0	3
Filipíny*	0	1
Guatemala	0	3
Rovníková Guinea*	0	1
Honduras	0	3
Mexiko	0	3
Nikaragua	0	3
Panama	0	3
Paraguay	0	3
Peru	0	3
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	0	3
Uruguay	0	3
Venezuela	0	3

*U států Filipíny a R. Guinea jsme nenalezli další vzorky.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 62: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha dicho que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
0	65

Souslednost časová tedy nebyla dodržena v celých 100 % případech. Všechny vzorky jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

¹⁹⁶ CORPES XXI. Cit. 15. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Tabulka 63: Nedodržení souslednosti časové po *ha dicho que* – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
7	51	7

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 64: Nedodržení souslednosti časové po *ha dicho que* – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	44	7
nelze odůvodnit	7	0	0
obecná pravda	0	7	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. V případě (A) vedlejší věta vyjadřuje současnost, v případě (B) následnost.

(A) De EE.UU. se ha dicho que es una fortaleza entre dos océanos, el Pacífico y el Atlántico.¹⁹⁷

(B) La Junta Directiva del Congreso ha dicho que someterá el tratado a la aprobación de los diputados no más concluyan las fiestas navideñas y antes que finalice el año.¹⁹⁸

V případě (C) nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit a v případech (D) a (E) se jedná o obecnou pravdu.

(C) Una persona de mi confianza me ha dicho que en el pasado aparecieron en el desierto criaturas descomunales, de enorme fuerza física [...].¹⁹⁹

(D) Se ha dicho que la escuela es un lugar donde se puede aprender que un libro no solo se lee, sino que también se habla.²⁰⁰

¹⁹⁷ Pacheco, Santiago: *La guerra de las Malvinas*. Buenos Aires: Agora, 2001. Argentina

¹⁹⁸ «QUE SE APUREN». *La Tribuna*. Tegucigalpa: Diario La Tribuna, 2004-12-21. Honduras

¹⁹⁹ Aridjis, Homero: *La zona del silencio*. México D. F.: Punto de Lectura, 2005. Mexiko

²⁰⁰ Castro, Marcela: «La lectura de ficción enseña a leer». *El monitor de la educación. Revista del Ministerio de Educación de la Nación*. Buenos Aires: Ministerio de Educación, 2001-11-03. Argentina

(E) Se ha dicho que existe (entre otros cambios) una progresiva pero discreta pérdida de capacidades cognitivas, especialmente de la memoria.²⁰¹

4.2.5 Forma *pedí que*

Analyzovali jsme celkem 63 výskytů *pedí que* v korpusu CORPES XXI²⁰². Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 65: (Ne)dodržení souslednosti časové po pedí que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	3	0
Bolívie	2	1
Chile	3	0
Kolumbie	3	0
Kostarika	3	0
Kuba	3	0
Ekvádor	2	1
Salvador	3	0
Španělsko	3	0
USA	3	0
Filipíny**	0	0
Guatemala	3	0
Rovníková Guinea*	1	0
Honduras*	2	0
Mexiko	3	0
Nikaragua	2	1
Panama	3	0
Paraguay	1	2
Peru	3	0
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	3	0
Uruguay	2	1
Venezuela	3	0

*U států Honduras a R. Guinea jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

**U státu Filipíny jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 66: (Ne)dodržení souslednosti časové po pedí que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
57	6

²⁰¹ Donoso S., Archibaldo; Vásquez V., Carolina: «Deterioro Cognitivo y Enfermedad de Alzheimer: Presentación de dos Casos». *Revista de Psicología*. Santiago de Chile: revistapsicologia.uchile.cl, 2001-01. Chile

²⁰² CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Souslednost časová byla dodržena v 90,48 % případů a nedodržena v 9,52 % případů. Z výsledků tedy vyplývá, že dodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím nedodržením.

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 67: Nedodržení souslednosti časové po pedí que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
0	0	6

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 68: Nedodržení souslednosti časové po pedí que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	5
nelze odůvodnit	0	0	1
obecná pravda	0	0	0

V pěti případech, kdy souslednost časová dodržena nebyla, se jedná o *doble acceso*. V obou případech věta vedlejší vyjadřuje následnost vzhledem k ději věty hlavní.

A mi mamita le pedí que mejor ya no venga a verme.²⁰³

Mándalo a la tintorería y pedí que te lo limpien en el día.²⁰⁴

U jednoho případu jsme vyhodnotili, že nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit. Z pragmatického hlediska se zdá, že mluvčí žádá adresáta, aby nedělal něco, o čemž ví, že to už pravděpodobně vykonáno bylo. Proto děj vedlejší věty nemůže být považován za platný v okamžiku promluvy.

Yo te pedí que no lo hagas y quizá lo hiciste de propósito.²⁰⁵

²⁰³ Calderón, Esthela: *8 caras de una moneda*. León: Editorial Universitaria, UNAN-León, 2006. Nikaragua

²⁰⁴ Courtoisie, Rafael: *Caras Extrañas*. Toledo: Ediciones Lengua de Trapo, 2001. Uruguay

²⁰⁵ González Safstrand, Cristian: *Talavera Pukú y el Mefistofélico Matasanos*. Asunción: Litocolor, 2002. Paraguay

4.2.6 Forma *pidió que*

Analýzovali jsme celkem 68 výskytů *pidió que* v korpusu CORPES XXI²⁰⁶. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 69: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pidió que* v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	3	0
Bolívie	3	0
Chile	3	0
Kolumbie	3	0
Kostarika	3	0
Kuba	3	0
Ekvádor	2	1
Salvador	3	0
Španělsko	3	0
USA	3	0
Filipíny*	2	0
Guatemala	3	0
Rovníková Guinea	3	0
Honduras	3	0
Mexiko	3	0
Nikaragua	2	1
Panama	3	0
Paraguay	2	1
Peru	3	0
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	3	0
Uruguay	1	2
Venezuela	3	0

*U státu Filipíny jsme neanalyzovali třetí vzorek, protože se v korpusu neobjevil.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 70: (Ne)dodržení souslednosti časové po *pidió que*, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
63	5

Souslednost časová byla dodržena v 92,65 % případů, nedodržena v 7,35 % případů. Z výsledků tedy vyplývá, že dodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím nedodržením.

²⁰⁶ CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 71: Nedodržení souslednosti časové po pidió que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
0	0	5

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 72: Nedodržení souslednosti časové po pidió que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	5
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

Ve všech případech, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, se jedná o *doble acceso*.

[...] por lo que pidió que se dirima la audiencia para otra fecha.²⁰⁷

[...] le pidió que precise el monto de su patrimonio y que justifique el origen de sus bienes.²⁰⁸

²⁰⁷ «Fernando Aspiazú no irá a Portoviejo». *Expreso.ec*. Guayaquil: diario-expreso.com, 2002-10-04. Ekvádor

²⁰⁸ «Menem declaró ante el juez y sigue detenido». *El País*. Montevideo: diarioelpais.com, 2001-11-08. Uruguay

4.2.7 Forma *pediría que*

Analýzovali jsme 41 výskytů *pediría que* v korpusu CORPES XXI²⁰⁹. Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 73: (Ne)dodržení souslednosti časové po pediría que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie*	0	1
Chile	3	0
Kolumbie	2	1
Kostarika*	1	0
Kuba	3	0
Ekvádor*	1	1
Salvador	3	0
Španělsko	3	0
USA*	1	1
Filipíny**	0	0
Guatemala*	1	1
Rovníková Guinea**	0	0
Honduras**	0	0
Mexiko	1	2
Nikaragua*	0	1
Panama**	0	0
Paraguay*	0	1
Peru	1	2
Portoriko*	0	1
Dominikánská republika*	0	1
Uruguay*	2	0
Venezuela	3	0

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 74: (Ne)dodržení souslednosti časové po pediría que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
26	15

Souslednost časová byla dodržena v 63,41 % případů, nedodržena v 36,59 % případů. Z výsledků vyplývá, že dodržení souslednosti časové převažuje nad jejím nedodržením.

²⁰⁹ CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 75: Nedodržení souslednosti časové po pediría que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
0	0	15

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 76: Nedodržení souslednosti časové po pediría que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	15
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

Ve všech případech, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, se jedná o *doble acceso*.

En una primera instancia se le pediría que proponga un plan de regularización y los recursos que se necesiten.²¹⁰

Si es así, le pediría que perfeccione el programa, ese es su papel, y que apruebe ese crédito.²¹¹

²¹⁰ Fernández Rojas, Jorge: «La Corte auditará a cada tribunal para escrachar a los jueces "lerdos"». *Los Andes*. Mendoza: losandes.com.ar, 2004-02-11. Argentina

²¹¹ Balbi, Mariella: «"Las poblaciones beneficiadas no están en los sitios donde hay muchos votos"». *El Comercio.com.pe*. Lima: elcomercio.com.pe, 2005-02-28. Peru

4.2.8 Forma *ha pedido que*

Analýzovali jsme 53 výskytů *ha pedido que* v korpusu CORPES XXI²¹². Následující tabulka zobrazuje dodržení a nedodržení souslednosti časové v jednotlivých státech.

Tabulka 77: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha pedido que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	0	3
Bolívie	1	2
Chile	0	3
Kolumbie	0	3
Kostarika*	1	1
Kuba	0	3
Ekvádor	0	3
Salvador	0	3
Španělsko	0	3
USA	0	3
Filipíny**	0	0
Guatemala**	0	0
Rovníková Guinea**	0	0
Honduras*	0	1
Mexiko	0	3
Nikaragua	0	3
Panama*	0	2
Paraguay*	0	1
Peru	0	3
Portoriko	0	3
Dominikánská republika	0	3
Uruguay*	0	2
Venezuela	0	3

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

**U těchto států jsme nenalezli žádný vzorek.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 78: (Ne)dodržení souslednosti časové po ha pedido que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
2	51

Souslednost časová byla dodržena v 3,77 % případů, nedodržena v 96,23 % případů. Z výsledků vyplývá, že nedodržení souslednosti časové silně převažuje nad jejím dodržením.

²¹² CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vedlejší věty všech vzorků, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, vyjadřují následnost vzhledem k ději ve větě hlavní.

Tabulka 79: Nedodržení souslednosti časové po ha pedido que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
0	0	51

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 80: Nedodržení souslednosti časové po ha pedido que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	0	51
nelze odůvodnit	0	0	0
obecná pravda	0	0	0

Všechny případy, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme vyhodnotili jako *doble acceso*.

[...] pero me ha pedido que yo me encargue de todo porque él ya no escucha bien.²¹³

No te preocupes, él nos ha pedido que te alojemos.²¹⁴

[...] si estoy aquí es porque un amigo me ha pedido que te ayude.²¹⁵

²¹³ Accame, Jorge: *Forastero*. Buenos Aires: Sudamericana, 2008. Argentina

²¹⁴ Vargas, Manuel: *Nocturno paceño*. La Paz: Editorial Correveidile, 2006. Bolívie

²¹⁵ Ponte, Antonio José: *Contrabando de sombras*. Barcelona: Mondadori, 2002. Kuba

4.2.9 Forma *supe que*

Analýzovali jsme celkem 64 výskytů *supe que* v korpusu CORPES XXI²¹⁶. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 81: (Ne)dodržení souslednosti časové po supe que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	2	1
Bolívie	1	2
Chile	3	0
Kolumbie	2	1
Kostarika	2	1
Kuba	3	0
Ekvádor	0	3
Salvador	3	0
Španělsko	3	0
USA	1	2
Filipíny**	0	0
Guatemala	1	2
Rovníková Guinea*	0	1
Honduras	2	1
Mexiko	1	2
Nikaragua	0	3
Panama	0	3
Paraguay	1	2
Peru	2	1
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	1	2
Venezuela	0	3

*U státu Rovníková Guinea jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

**U státu Filipíny jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 82: (Ne)dodržení souslednosti časové po supe que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
32	32

Souslednost časová byla dodržena v 50 % případů, nedodržena také v 50 % případů. Případy, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, se tedy početně přesně rovnají případům, ve kterých dodržena byla.

²¹⁶ CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 83: Nedodržení souslednosti časové po supe que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
21	11	0

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 84: Nedodržení souslednosti časové po supe que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	1	11	0
nelze odůvodnit	20	0	0
obecná pravda	0	0	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorku (A) vyjadřuje předčasnost, vedlejší věta vzorku (B) současnost. Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit ve vzorku (C).

(A) Supe que vuestro padre ha vuelto a la pesca de perlas.²¹⁷

(B) [...] siempre supe que Dios no existe, que ni él me necesita a mí, ni yo lo necesito a él.²¹⁸

(C) [...] supe que murió hace unos años en Quito donde un marido ofendido quiso lavar la deshonra retándolo a duelo.²¹⁹

²¹⁷ Sánchez Delgado, Carlos: «El insólito y verídico caso de la peluca del fraile. Comedia histórica y antihistórica». Moreno, Xiomara ... [et al.]: *Teatro americano actual. Nueva dramaturgia de Venezuela*. Madrid: Casa de América, 2002. Venezuela

²¹⁸ Pérez, Gennys: *El secreto de la felicidad*. Caracas: Monte Ávila, 2005. Venezuela

²¹⁹ Valdano, Juan: «La gran farsa del mundo. Fantasía barroca». *Juegos de Proteo. Ficciones*. Quito: Eskeletra editorial, 2008. Ekvádor

4.2.10 Forma *supo que*

Analýzovali jsme celkem 67 výskytů *supo que* v korpusu CORPES XXI²²⁰. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 85: (Ne)dodržení souslednosti časové po supo que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	2	1
Bolívie	3	0
Chile	2	1
Kolumbie	1	2
Kostarika	1	2
Kuba	2	1
Ekvádor	3	0
Salvador	3	0
Španělsko	3	0
USA	2	1
Filipíny*	1	0
Guatemala	1	2
Rovníková Guinea	1	2
Honduras	2	1
Mexiko	0	3
Nikaragua	1	2
Panama	1	2
Paraguay	1	2
Peru	1	2
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	3	0
Venezuela	3	0

*U státu Filipíny jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 86: (Ne)dodržení souslednosti časové po supo que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
41	26

Souslednost časová byla dodržena v 61,19 % případů, nedodržena v 38,81 % případů. Dodržení souslednosti tedy převažuje nad jejím nedodržením.

²²⁰ CORPES XXI. Cit. 22. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 87: Nedodržení souslednosti časové po supo que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
18	7	1

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 88: Nedodržení souslednosti časové po supo que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	4	1
nelze odůvodnit	18	0	0
obecná pravda	0	3	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorků (A) vyjadřuje současnost, vedlejší věta vzorku (B) následnost. Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit v případě (C). Jako příklady obecné pravdy jsme vyhodnotili celkem tři vzorky, příkladem je případ (D).

(A) Al verse fuera de la montaña supo que siempre hay algo que solamente se sabe como lo que es, y nunca como conocimiento [...].²²¹

(B) Se supo que la Iglesia Católica ordenará en esta semana la realización de pruebas de ADN a los restos humanos encontrados en los terrenos del antiguo cuartel [...].²²²

(C) Supo que su padre fue Alcalde en 1932 y que renunció al cargo seis meses después de haberlo ocupado.²²³

²²¹ Venegas Castaing, Jorge Arturo: *Las aventuras de Liu Yuan, capitán de ultramar*. San José: Editores Alambique, 2004. Kostarika

²²² «Comisión de la verdad no debera destinarse a caseria de brujas.». *El Siglo*. Panamá: elsiglo.com, 2001-01-10. Panama

²²³ García Martín, Gisela: *Nunca Podré Olvidarte*. Madrid: Editorial Betania, 2003. Kuba

(D) Pero en Aprofam, Marisela acudió con la psicóloga Ligia de Chacón, quien al conocer a la bebé y su historial médico, supo que se trata del Síndrome de Asperger.²²⁴

4.2.11 Forma *sabía que*

Analyzovali jsme celkem 67 výskytů *sabía que* v korpusu CORPES XXI²²⁵. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 89: (Ne)dodržení souslednosti časové po sabía que v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina	1	2
Bolívie	1	2
Chile	2	1
Kolumbie	2	1
Kostarika	2	1
Kuba	3	0
Ekvádor	1	2
Salvador	2	1
Španělsko	3	0
USA	3	0
Filipíny*	1	0
Guatemala	2	1
Rovníková Guinea	2	1
Honduras	2	1
Mexiko	1	2
Nikaragua	0	3
Panama	2	1
Paraguay	1	2
Peru	1	2
Portoriko	3	0
Dominikánská republika	1	2
Uruguay	1	2
Venezuela	2	1

*U státu Filipíny jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 90: (Ne)dodržení souslednosti časové po sabía que, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
39	28

²²⁴ Calderón Pineda, Lucy: «Ayúdelos a sonreír». *Prensa Libre.com*. Guatemala: prensalibre.com, 2004-06-28. Guatemala

²²⁵ CORPES XXI. Cit. 23. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

Souslednost časová byla dodržena v 58,1 % případů, nedodržena v 41,79 % případů. Dodržení souslednosti tedy převažuje nad jejím nedodržením.

Vzorky, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, jsme rozdělili podle toho, zda vedlejší věta vyjadřuje vůči větě hlavní předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 91: Nedodržení souslednosti časové po sabía que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
9	18	1

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 92: Nedodržení souslednosti časové po sabía que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	17	1
nelze odůvodnit	9	0	0
obecná pravda	0	1	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorků (A) vyjadřuje současnost, vedlejší věta vzorku (B) následnost. Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit v případě (C). Jako příklad obecné pravdy jsme vyhodnotili jeden vzorek (D).

(A) Bueno, quizás sabía que tengo problemas económico, advertí.²²⁶

(B) Ella sabía que tomará sus manos; y efectivamente, las toma.²²⁷

(C) Se sabía que algunos compañeros aceptaron la propuesta y estos puestos se los adjudicaban a otros obreros, pero con menor salario, por ser aprendices.²²⁸

(D) Sabía que los seres vivos con fuerte espíritu gregario, como los miembros de una manada de lobos, se reconocen y agrupan alrededor de alguna característica común [...].²²⁹

²²⁶ Soriano, Carlos Alberto: *Ángeles caídos*. San Salvador: Editorial Lis, 2005. Salvador

²²⁷ García Romero, Rafael: «A puro dolor». *A puro dolor y otros cuentos*. Santo Domingo: Ediciones CEDIBIL, 2001. Dominikánská republika

²²⁸ Sánchez López, José Rómulo: «Érase un trabajador». *El barrilete de Santiago y otros cuentos*. Guatemala: Editorial Óscar de León Palacios, 2002. Guatemala

²²⁹ Ansin, Juan Carlos: *El clan de los viudos felices*. Panamá: Imprenta Universal Books, 2005. Panama

4.2.12 Forma *ha sabido que*

Analýzovali jsme celkem 19 výskytů *ha sabido que* v korpusu CORPES XXI²³⁰. Následující tabulka ukazuje, v kolika případech v každém státě byla souslednost časová dodržena a v kolika případech nikoli.

Tabulka 93: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha sabido que* v jednotlivých státech, korpus CORPES

Stát	dodržena	nedodržena
Argentina*	0	2
Bolívie**	0	0
Chile	0	3
Kolumbie*	0	2
Kostarika*	0	1
Kuba*	0	1
Ekvádor*	0	1
Salvador**	0	0
Španělsko	0	3
USA**	0	0
Filipíny**	0	0
Guatemala*	0	1
Rovníková Guinea**	0	0
Honduras**	0	0
Mexiko	0	3
Nikaragua**	0	0
Panama**	0	0
Paraguay**	0	0
Peru*	0	1
Portoriko**	0	0
Dominikánská republika*	0	1
Uruguay**	0	0
Venezuela**	0	0

*U těchto států jsme neanalyzovali další vzorky, protože se v korpusu neobjevily

**U těchto států jsme nenalezli vzorek žádný.

Následující tabulka zobrazuje výsledky bez jejich rozdělení do jednotlivých států.

Tabulka 94: (Ne)dodržení souslednosti časové po *ha sabido que*, korpus CORPES

dodržena	nedodržena
0	19

Souslednost časová nebyla dodržena ve všech 100 % případech. Její nedodržení tedy markantně převažuje nad jejím dodržením. Všechny vzorky jsme rozdělili do tabulky podle

²³⁰ CORPES XXI. Cit. 23. 4. 2017, dostupný z WWW: <http://web.frl.es/CORPES/>

toho, zda jejich vedlejší věta vyjadřuje předčasnost, současnost nebo následnost. Výsledky zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 95: Nedodržení souslednosti časové po ha sabido que – rozdělení vedlejších vět, korpus CORPES

předčasnost	současnost	následnost
2	16	1

Následující tabulka rozděluje výsledky podle důvodů nedodržení souslednosti časové.

Tabulka 96: Nedodržení souslednosti časové po ha sabido que – důvody nedodržení, korpus CORPES

	předčasnost	současnost	následnost
doble acceso	0	12	1
nelze odůvodnit	2	0	0
obecná pravda	0	4	0

V následujících případech se jedná o *doble acceso*. Vedlejší věta vzorků (A) vyjadřuje současnost, vedlejší věta vzorku (B) následnost. Nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit v případě (C). Jako příklad obecné pravdy jsme vyhodnotili čtyři vzorky, příkladem je věta (D).

(A) A este respecto El Norte ha sabido que López Arranz está ya en condiciones de darles a conocer las renunciaciones [...].²³¹

(B) [...] después de todo, desde tiempos muy remotos la humanidad ha sabido que por sus frutos los conoceréis.²³²

(C) Se ha sabido que la joven extranjera también visitó algunos establecimientos comerciales del poblado Ríos de Primavera.²³³

(D) Hoy ha sabido que él se llama Carlos, Carlos como Gardel, un nombre bien masculino.²³⁴

²³¹ «El alcalde está en condiciones de realizar una primera propuesta a la Universidad». *El Norte de Castilla*. Valladolid: nortedecastilla.es, 2001-01-24. Španělsko

²³² Mora, Guiselly; Montero Soto, Jéssica I.: «Fervor sigue vivo». *AlDía.cr*. San José: aldia.cr, 2005-04-10. Kostarika

²³³ Lunar, Lorenzo: *Polvo en el viento*. San Juan: Editorial Plaza Mayor, 2005. Kuba

²³⁴ Kohan, Martín: *Ciencias morales*. Barcelona: Anagrama, 2007. Argentina

5. Závěry

Nyní se pokusíme na základě dílčích výsledků korpusové analýzy a informací z teoretické části vyvodit obecnější závěry.

Následující tabulka shrnuje procentuálně vyjádřenou četnost dodržení a nedodržení souslednosti časové u všech slovesných tvarů v obou korpusech. Výsledky jsme zaokrouhlili na celá čísla.

Tabulka 97: Celkové shrnutí analýzy – četnost (ne)dodržení souslednosti časové (%)

slovesný tvar	CREA		CORPES	
	dodržena (%)	nedodržena (%)	dodržena (%)	nedodržena (%)
<i>dije que</i>	58	42	42	58
<i>dijo que</i>	40	60	49	51
<i>diría que</i>	4	96	3	97
<i>ha dicho que</i>	2	98	0	100
<i>pedí que</i>	91	9	90	10
<i>pidió que</i>	92	8	93	7
<i>pediría que</i>	69	31	63	37
<i>ha pedido que</i>	3	97	4	96
<i>supe que</i>	62	38	50	50
<i>supo que</i>	44	56	61	39
<i>sabía que</i>	46	54	58	42
<i>ha sabido que</i>	0	100	0	100

U forem *dije que* a *dijo que* nelze vyvodit konkrétní závěr vzhledem k omezenému množství dat naší analýzy. Procentuální rozdíly mezi nedodržením a dodržením souslednosti časové nejsou nikterak markantní, proto nelze vyvodit konkrétní tendenci. Největší procentuální rozdíl jsme zaznamenali u *dijo que* na korpusu CREA, souslednost byla dodržena v 25 případech, nedodržena ve 38 případech. Zajímavé je, že opačnou tendenci můžeme pozorovat u formy *dije que* na stejném korpusu. Obecně by se dalo konstatovat, že po slovese *decir* v *pretérito perfecto simple* není shledána konkrétní tendence, která by ovlivnila volbu konkrétního slovesného času ve větě vedlejší.

V podstatě to samé by se dalo konstatovat o slovesu *saber* (krom tvaru *ha sabido que*). Na korpusu CORPES XXI jsme u *supe que* shledali 32 případů dodržení a 32 případů nedodržení souslednosti časové, na korpusu CREA u tohoto tvaru převažuje dodržení souslednosti časové, což ovšem vyvrací opačnou tendenci na obou korpusech u *supo que*. U formy *sabía que* jsou výsledky vyrovnané na obou korpusech, zde ovšem musíme počítat s tím, že jsme vyloučili mnoho případů, v jejichž vedlejší větě figurovalo *pretérito imperfecto*. Opět

se tedy domníváme, že vzhledem k omezenému množství dat naší analýzy nemůžeme vyvodit konkrétní závěry.

Z tabulky lze vyvodit, že u forem v *pretérito perfecto simple* slovesa *pedir*, které ve vedlejší větě vyžadují subjunktiv, značně převažuje dodržování souslednosti časové. U sloves *decir* a *saber* jsme v těchto slovesných formách k tak jasnému rozdílu mezi četností dodržení a nedodržení souslednosti časové nedošli. Zároveň převládá dodržení souslednosti časové i po slovesné formě *pediría que*, zatímco u formy *diría que* jasně převažuje opačná tendence. Z toho můžeme vyvodit, že pokud je sloveso hlavní věty v *pretérito perfecto simple* nebo v kondicionálu, tendence dodržovat souslednost časovou je vyšší, pokud je ve vedlejší větě subjunktiv, než pokud je ve vedlejší větě indikativ.

Konkrétní závěr můžeme vyvodit u forem v *pretérito perfecto compuesto*. Zde si můžeme dovolit konstatovat, že souslednost časová po tomto slovesném čase dodržována není. To platí pro vedlejší věty se subjunktivem i indikativem. Celkem jsme analyzovali pouze čtyři případy dodržení souslednosti časové po *pretérito perfecto compuesto*, z nichž tři byly v subjunktivu po *ha pedido que*.

Další konkrétní závěr můžeme vyvodit u *diría que*. Zde jasně převažuje nedodržení souslednosti časové a to na obou korpusech. Na obou korpusech jsme vždy shledali jen dva případy z celkového počtu, u kterých souslednost časová dodržena byla. Tři z těchto celkových čtyř případů dodržení souslednosti časové měly ve vedlejší větě subjunktiv. Opačnou tendenci lze konstatovat u slovesa *pedir* v kondicionálu, které vyžaduje subjunktiv. Zde dodržení souslednosti časové převažuje nad jejím nedodržením na obou korpusech.

Jak již bylo řečeno, vzhledem k omezenému množství dat, která tvoří naší analýzu, se nám nepodařilo zpozorovat určitý posun pravidel souslednosti časové mezi vzorky na korpusu CREA a CORPES XXI.

Na základě naší analýzy jsme došli k závěru, že vzdálenost slovesa vedlejší věty od slovesa věty hlavní nemá vliv na dodržení či nedodržení souslednosti časové. V naprosté většině našich vzorků se jednalo o psané texty, tudíž je tato tendence méně pravděpodobná, než kdybychom analyzovali vzorky pouze z orálního korpusu. Během spontánní mluvy je pravděpodobnější, že mluvčí zapomene, jak danou větu začal. Tak může dojít k situaci, že souslednost časová dodržena není, ačkoli by dodržena měla být (či naopak).

Z výsledků naší analýzy se nám podařilo vyvodit celkem tři tendence: převažující počet dodržení souslednosti časové po slovesných tvarech v *pretérito perfecto simple*, které vyžadují subjunktiv, nedodržení souslednosti časové po tvarech v *pretérito perfecto compuesto* a

nedodržení souslednosti časové po tvarech v kondicionálu, krom *pediría que*, které vyžaduje subjunktiv.

Původně jsme předpokládali, že souslednost časová bude spíše dodržována po slovesných tvarech v *pretérito perfecto simple*. Tato hypotéza se nám potvrdila pouze částečně a to u slovesa *pedir*. U slovesa *decir* a *saber* jsme nedošli k jasným výsledkům, které by poukazovaly na tu či onu tendenci v dodržování pravidel souslednosti časové. Tyto výsledky mohou být značně zkresleny tím, že jsme vyloučili případy s *pretérito imperfecto* ve vedlejší větě. Těchto výskytů bylo velké množství, ale do naší analýzy jsme je z již řečených důvodů zařadit nemohli. Tento fakt mohl ovlivnit i výsledky u *sabía que*.

K překvapivému výsledku jsme došli u slovesné formy *diría que*, u kterého jasně převažuje nedodržení souslednosti časové. Kondicionál je součástí tzv. sféry minulosti, ale svým modálním významem se odlišuje od ostatních slovesných časů ve skupině. Je zde tedy možné, že mluvčí podvědomě neřadí tento modus do sféry minulosti. Tak může docházet k nedodržení souslednosti časové. Dalším možným faktorem, který by mohl ovlivnit aplikaci pravidel souslednosti, je tzv. *condicional de modestia* (2.9.2). Kondicionál s významem skromnosti nabývá vlastností přítomného času a jsou mu tedy podřizeny slovesné formy, které jsou normálně podřizeny slovesným formám ze sféry přítomnosti. Mluvčí tímto *condicional de modestia* vyjadřuje určitou pokoru vzhledem k události vedlejší věty. Při analýze je ovšem takřka nemožné vystihnout rozpoložení mluvčího a vyhodnotit kondicionál jako *condicional de modestia*. Nedomníváme se však, že by tento faktor natolik ovlivnil celkový výsledek.

Nedodržování souslednosti časové po *pretérito perfecto compuesto* jsme očekávali a tato hypotéza se nám potvrdila. Carrasco Gutiérrez tento čas řadí do sféry minulosti, kterým se přibližuje pro svou schopnost vyjadřovat předčasnost vzhledem k momentu promluvy, ale zároveň konstatuje, že je i součástí sféry přítomnosti, tedy zahrnuje moment promluvy. RAE tento čas vyděluje z obou skupin a řadí ho na pomezí obou sfér (2.4). Z toho, jakým způsobem postavení *pretérito perfecto compuesto* popisuje RAE i Carrasco Gutiérrez, vyplývá, že se nechová jako typický čas ze sféry minulosti a je zde pravděpodobná tendence porušení pravidel souslednosti časové. Mluvčí tuto slovesnou formu chápou spíše jako součást sféry přítomnosti, tedy jako čas, který je úzce spjat s přítomností, s momentem promluvy, který zahrnuje.

Nyní se zaměříme na sémantické důvody, které mohou ovlivňovat pravidla souslednosti časové. V průběhu analýzy jsme u každého tvaru rozdělili případy, ve kterých souslednost časová dodržena nebyla, do tří skupin: *doble acceso*, obecná pravda a případy, u nichž nedodržení souslednosti časové nelze odůvodnit. Do skupiny *doble acceso* jsme zařazovali

všechny případy, u nichž byla tato interpretace možná. Jde tedy o vzorky, u nichž je děj vedlejší věty platný i v momentu promluvy. Dále jsme pro naši analýzu zvolili slovesa, která tuto interpretaci umožňují (nezvolili jsme tudíž tzv. *verbos creadores de mundos*). Sloveso vedlejší věty vzorku, který náleží skupině *doble acceso*, je buďto v *presente de indicativo/subjuntivo* (pro vyjádření souběžnosti), *futuro/ir a + infinitiv/presente de subjuntivo* (pro vyjádření následnosti), nebo *pretérito perfecto compuesto* (pro vyjádření předčasnosti). Mezi obecné pravdy jsme zařazovali případy obecně platného charakteru, příkladem je věta: *Se ha dicho que la escuela es un lugar donde se puede aprender que un libro no solo se lee, sino que también se habla* (4.2.4). Dále jsme sem řadili filozofické či vědecké myšlenky konkrétních myslitelů, které mluvčí reprodukuje, a případy z odborných textů převážně z oblasti medicíny a biologie, u kterých se nejčastěji jednalo o podávání informace o výsledcích určitého výzkumu. S případy obecně platné pravdy typu „země je kulatá“ jsme se během analýzy nesetkali. Mezi případy, u nichž nedodržení souslednosti časové nebylo možné odůvodnit, jsme řadili věty, jejichž sloveso vedlejší věty v *pretérito perfecto simple* vyjadřuje předčasnost vůči větě hlavní a pravděpodobně je tu namísto *pretérito pluscuamperfecto*.

Následující tabulka znázorňuje četnost jednotlivých důvodů napříč všemi zkoumanými slovesy v obou korpusech.

Tabulka 98: Celkové shrnutí analýzy – četnost důvodů nedodržení souslednosti časové

slovesný tvar	CREA			CORPES XXI		
	<i>doble acceso</i>	obecná pravda	nelze odůvodnit	<i>doble acceso</i>	obecná pravda	nelze odůvodnit
<i>dije que</i>	21	1	3	29	0	9
<i>dijo que</i>	27	3	8	23	2	10
<i>diría que</i>	44	2	6	53	0	12
<i>ha dicho que</i>	49	7	5	51	7	7
<i>pedí que</i>	4	0	0	5	0	1
<i>pidió que</i>	5	0	0	5	0	0
<i>pediría que</i>	8	0	0	15	0	0
<i>ha pedido que</i>	30	0	0	51	0	0
<i>supe que</i>	8	0	8	12	0	20
<i>supo que</i>	12	0	22	5	3	18
<i>sabía que</i>	16	4	6	18	1	9
<i>ha sabido que</i>	11	0	1	13	4	2

Z tabulky vyplývá, že *doble acceso* figurovalo ve většině případů, u kterých souslednost časová dodržena nebyla, a to jak v korpusu CREA, tak i v korpusu CORPES XXI. *Doble acceso* není nikterak ovlivněno modelem, který vyžaduje sloveso hlavní věty, tuto interpretaci lze aplikovat na vedlejší větu, ve které figuruje indikativ i subjunktiv. Obecně se tedy jedná o tendenci, která ovlivňuje ve velké míře užívání pravidel souslednosti časové. Jako obecnou pravdu jsme vyhodnotili celkem 17 vzorků na korpusu CREA a taktéž 17 vzorků na korpusu CORPES XXI. Obsah vedlejší věty, který jsme vyhodnotili jako obecnou pravdu, vždy následoval jen po formách sloves *decir* a *saber*, což vyplývá z logické podstaty slovesa *pedir*, které vyjadřuje žádost. Případy, u nichž nedodržení souslednosti časové nebylo možné odůvodnit, jsme analyzovali vždy u forem sloves *decir* a *saber*, protože se vždy jednalo o nedodržení souslednosti časové v rámci indikativu. Zde se nabízí otázka, do jaké míry můžeme tyto vzorky vyhodnocovat jako případy nedodržení souslednosti časové, u nichž není v naší kompetenci situaci odůvodnit. RAE dokonce připouští, že pokud je sloveso hlavní věty v čase ze sféry minulosti, předčasnost lze vyjádřit vedle *pretérito pluscuamperfecto* také pomocí *pretérito perfecto simple* (2.4.1). Zároveň RAE tuto informaci nerozvádí a nevysvětluje, v jakých případech či kontextech bychom za této situace *pretérito perfecto simple* mohli použít nebo v jakých regionech se tento čas za dané situace používá. Pokud bychom se tedy řídili podle RAE, měli bychom všechny tyto případy považovat za korektní. Nicméně Ángeles Carrasco Gutiérrez ve svých pracích nic takového nepřipouští, proto jsme se rozhodli tyto vzorky vyhodnocovat jako případy nedodržení souslednosti. Do této skupiny jsme zařadili i jeden případ, kde se jednalo o pragmatické důvody (4.2.5).

Résumé v českém jazyce

Tato práce se zabývá sousledností časovou ve španělštině. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou.

První kapitola je úvodem k práci a vymezuje výchozí literaturu. Druhá kapitola tvoří těžiště teoretické části práce. Zde vymezujeme základní pojmy a teoreticky se zabýváme problematikou souslednosti časové. Zaměřujeme se tedy zejména na relativní předčasnost, souběžnost a následnost, s čímž souvisí i rozdělení časů na absolutní a relativní, zde i stručně nastiňujeme situaci v češtině. Dále se zabýváme tendencemi v jazyce, které mohou mít dopad na obecná pravidla souslednosti časové. Věnujeme se především lexikálním vlastnostem sloves, problematice tzv. *doble acceso* a tzv. *concordancia de sentido*.

Ve třetí kapitole charakterizujeme použité korpusy a čtvrtou kapitolou začíná praktická část práce, která je založena na korpusové analýze na korpusech CREA a CORPES XXI. Cílem naší korpusové analýzy je prostudovat četnost (ne)dodržení souslednosti časové po konkrétních tvarech sloves *decir*, *pedir* a *saber* a následně se zaměřit na možné důvody jejího nedodržení. Čtvrtá kapitola je rozdělena na dvě velké podkapitoly, na analýzu na korpusu CREA a na analýzu na korpusu CORPES XXI. Každá z podkapitol je poté rozdělena na jednotlivé slovesné tvary, u nichž analogicky zkoumáme četnost (ne)dodržení souslednosti časové a výsledky zanášíme do tabulky nejprve podle jednotlivých států, poté bez rozdělení výsledků mezi dané státy, a procentuálně vyjadřujeme četnost (ne)dodržení souslednosti časové. Ve druhé fázi analýzy u každého slovesného tvaru rozdělujeme vedlejší věty případů, u nichž souslednost časová dodržena nebyla, podle toho, zda vyjadřují předčasnost, souběžnost nebo následnost vzhledem k ději ve větě hlavní. Dále dané vzorky rozdělujeme do tabulky podle možného důvodu nedodržení souslednosti časové. U každého slovesného tvaru na konci dílčí analýzy uvádíme konkrétní příklady z korpusů, u nichž souslednost časová dodržena nebyla, a které ilustrují možné důvody jejího nedodržení.

Na základě výsledků naší korpusové analýzy na obou korpusech jsme došli ke třem stěžejním závěrům. Prvním závěrem je, že dodržení souslednosti časové značně převažuje nad jejím nedodržením, pokud sloveso hlavní věty, které je v *pretérito perfecto simple*, vyžaduje subjunktiv. U slovesa *decir*, které připouští oba dva mody a u slovesa *saber*, které vyžaduje indikativ, jsme k tak jasnému výsledku nedospěli. Druhým závěrem je, že souslednost časová není dodržována po tvarech v *pretérito perfecto compuesto*. A třetím závěrem je, že souslednost časová není dodržována po tvaru slovesa *decir* v kondicionálu, slovesný tvar *pediría que* ovšem vykazuje úplně opačnou tendenci, tedy že dodržení souslednosti časové převažuje nad jejím

nedodržení, což potvrzuje náš první závěr. Nejčastějším důvodem nedodržení souslednosti časové byla interpretace *doble acceso*.

Poslední kapitola shrnuje závěry, ke kterým jsme na základě korpusové analýzy a teoretickým poznatkům dospěli.

Resumen en español

El trabajo que presentamos a continuación está relacionado con la concordancia temporal en español y consta de una parte teórica y otra práctica.

En el primer capítulo realizamos una introducción al tema en cuestión y describimos cuál es la bibliografía principal que hemos utilizado para llevar a cabo esta investigación. El segundo capítulo constituye la base teórica del presente trabajo. Definimos los conceptos básicos y nos dedicamos teóricamente a la problemática de la concordancia de tiempos. En concreto, estudiamos las relaciones de anterioridad, simultaneidad y posterioridad con respecto a la oración subordinante, nos dedicamos a los tiempos relativos y absolutos desde el punto de vista del español y también, brevemente, desde el punto de vista del checo. Más adelante, nos concentramos en las tendencias en la lengua que pueden incidir en el cumplimiento de las reglas de la concordancia temporal, concretamente, en las propiedades léxicas de los verbos, la interpretación de doble acceso y concordancia de sentido.

La segunda parte del trabajo se basa en el análisis lingüístico en los corpus CREA y CORPES XXI, ambos creados por RAE. Hemos elegido estos dos corpus porque se componen de una variedad amplia de textos escritos y orales de varios géneros producidos en todo el mundo hispanico. El objetivo de nuestro análisis es examinar en cuántos casos los hablantes respetan las reglas de concordancia temporal que hemos estudiado en la parte teórica del trabajo, y en cuántos casos las reglas de concordancia no se cumplen.

Para nuestro análisis lingüístico hemos elegido tres verbos: *decir*, *pedir* y *saber* y sus formas concretas. En suma, tenemos cuatro formas para cada verbo: *dije que*, *dijo que*, *diría que* y *ha dicho que*; *pedí que*, *pidió que*, *pediría que* y *ha pedido que*; *supe que*, *supo que*, *sabía que* y *ha sabido que*. En cuanto al verbo *saber*, no hemos escogido la forma análoga en condicional porque en el corpus no aparece en muchos casos. Hemos elegido estos tres porque el verbo *decir* admite en la oración subordinada tanto el indicativo como el subjuntivo, el verbo *pedir* exige el subjuntivo y el verbo *saber* el indicativo.

En la primera fase del análisis lingüístico de los corpus ordenamos el material lingüístico por países y después, análogamente para cada forma verbal, analizamos los tres primeros casos de los tres primeros autores. Los resultados los introducimos en la tabla según los países y en adelante, sumamos los casos en los que se cumplen las reglas de concordancia temporal y los casos en los que no se cumplen. También mostramos el resultado por porcentaje.

En la segunda fase del análisis trabajamos con las oraciones subordinadas que no cumplen las reglas de concordancia temporal. Primero, sumamos en cuántos casos la oración

subordinada expresa la relación de anterioridad, simultaneidad y posterioridad con respecto a la oración subordinante. Seguidamente, dividimos las oraciones según la posible causa de la violación de las reglas de concordancia temporal. Al final de cada análisis parcial introducimos unos ejemplos concretos de oraciones de los corpus.

Durante el análisis nos enfrentamos a varios problemas. Primero, tuvimos que excluir de nuestro análisis algunas oraciones que no eran adecuadas. En concreto, se trata de las oraciones que carecen de la oración subordinada y las oraciones en las que la relación entre *que* y la oración subordinada se viola. También excluimos de nuestro análisis los casos en los que no queda claro si se cumplen o no las reglas de concordancia temporal. Concretamente se trata de dos grupos de oraciones. En el primer caso, el verbo de la oración subordinada está en pretérito imperfecto y por eso no queda claro si se cumplen las reglas y el verbo estaba originalmente en presente o se trata de la descripción de una situación en pasado. En el segundo caso, el verbo de la oración subordinada está en condicional y no está claro si el paradigma *hablaría* desempeña la función de condicional o si el verbo originalmente estaba en futuro.

A base de nuestro análisis práctico y las informaciones teóricas hemos llegado a tres conclusiones fundamentales. En primer lugar, si el verbo *pedir* está en pretérito perfecto simple, predominan los casos en los que se cumplen las reglas de concordancia temporal. En cuanto al verbo *decir* y *saber*, no hemos llegado a la misma conclusión. En segundo lugar, las reglas de concordancia temporal no se cumplen si el verbo de la oración principal está en pretérito perfecto compuesto. Por último, las reglas no se cumplen si el verbo *decir* está en condicional.

En la mayoría de los casos en los que no se cumplen las reglas de concordancia temporal influye el llamado fenómeno de doble acceso. Esto significa que el hablante nos presenta la situación en la oración subordinada como aún válida en el momento de la enunciación o como válida sin límites. También hemos operado con las oraciones cuya causa de la violación de las reglas no la podemos justificar. Se trata de una situación en la que el verbo de la oración subordinada está en pretérito perfecto simple y que, según el significado de la frase, expresa el acontecimiento como anterior al evento de la oración principal.

Para concluir, deberíamos mencionar que durante el análisis no hemos notado el impacto de la distancia entre el verbo principal y el verbo subordinado en las reglas de concordancia temporal. Además, tampoco hemos observado una gran diferencia entre los resultados del análisis en el corpus CREA y en el corpus CORPES XXI. Muchos factores podrían tener influencia en los resultados de nuestro análisis. Primero, hemos excluido varias oraciones por razones ya explicadas, luego, el material lingüístico que hemos sacado de los corpus está

limitado por su cantidad. Las gramáticas españolas no concuerdan siempre en cuanto al fenómeno de la concordancia temporal y no tienen una opinión unívoca.

Bibliografie

BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, **58**(4), 186 - 195. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5854>

CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. Gramática descriptiva de la lengua española. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.

CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000.

GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983.

PANEVOVÁ, Jarmila a Petr SGALL. Relativní čas. *Slovo a slovesnost*. 1971, **32**(2), 140 – 148. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2082>

PANEVOVÁ, Jarmila, Eva BENEŠOVÁ a Petr SGALL. *Čas a modalita v češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1971. Acta Universitatis Carolinae.

PANEVOVÁ, Jarmila. Vedlejší věty obsahové. *Slovo a slovesnost*. 1971, **32**(4), 289 - 300. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2107>

PEREA SILLER, Francisco Javier - MARTÍNEZ-ATIENZA, María. En torno a la combinatoria de tiempos verbales en español. *Language Design* 15, 2013, s. 31. [online]. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: http://elies.rediris.es/Language_Design/LD15/LD15_02_Perea_y_Martinez.pdf

PORTO DAPENA, José Álvaro. *El verbo y su conjugación*. Madrid: Arco/Libros, 1987.

PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989.

RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009.

RAE: www.rae.es

RAE: Banco de datos (CREA) [online]. *Corpus de referencia del español actual*. Dostupné z: <http://web.frl.es/CREA/> [cit. 2016-11-17 – 2017-04-14]

RAE: Banco de datos (CORPES XXI) [online] *Corpus del español del siglo XXI*. Dostupné z: <http://web.frl.es/CORPES/> [cit. 2017-04-09 – 2017-04-23]

Real Academia Española. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.

RODRÍGUEZ, Raquel González. *Tiempo y modo en las subordinadas sustantivas*. Dicenda. Cuadernos de Filología Hispánica 21, 2003. [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://revistas.ucm.es/index.php/dice/article/download/dice0303110035a/12150>

ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. *Verba* 1, 1974, s. 68-149. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: http://gramatica.usc.es/~grojo/Publicaciones/Temporalidad_verbal_espanol.pdf

ROJO, Guillermo. *Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español*. In: BOSQUE, Ignacio. *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990.

ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, **27**(8), 169 - 179. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3786>

ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010.